





Research Paper

Designing an Iranian Sports Tourism Model with an Emphasis on Preserving Cultural Heritage

Gholamhosein Salim¹ , Mohammad Keshtidar^{*2} , Mahdi Talebpour³ , Sanaz Sorouri⁴ 

¹ Department of physical education, Ma.C., Islamic Azad University, Mashhad, Iran. (gholamhosein.salim@iau.ac.ir)

² Professor, Sport Management Department, Ferdowsi University of Mashhad. (keshtidar@um.ac.ir)

³ Professor, Sport Management Department, Ferdowsi University of Mashhad. (mtalebpour@um.ac.ir)

⁴ Department of physical education, Ma.C., Islamic Azad University, Mashhad, Iran. (s.soroori59@iau.ac.ir)



© The Author(s)

publisher: University of Mazandaran



[10.22080/jtpd.2025.30124.4035](https://doi.org/10.22080/jtpd.2025.30124.4035)

Received:

October 12, 2025

Accepted:

December 16, 2025

Available online:

March 14, 2026

Keywords:

Sports Tourism, Cultural Heritage, Sustainable Development, Paradigmatic Model, Iran

Abstract

Context and Purpose: Sports tourism, as one of the emerging and high-potential sectors of the tourism industry, provides a unique opportunity to combine economic development with cultural heritage preservation. Iran, with its rich heritage of traditional sports and geographical-climatic diversity, has high potential in this field, but lacks a comprehensive and indigenous model for developing this industry. **Design/methodology/approach:** This applied-exploratory research was conducted using a mixed qualitative-quantitative approach. In the qualitative phase, grounded theory and Strauss and Corbin's paradigmatic model were employed through 14 in-depth interviews with experts. In the quantitative phase, a researcher-made questionnaire was administered to 384 sports tourism stakeholders, and data were analyzed using confirmatory factor analysis and structural equation modeling. **Findings:** From qualitative analysis, 220 open codes were extracted into 25 axial codes and 5 main categories: causal conditions (including cultural-social, political-security, economic-service, managerial-structural, geographical-environmental, and technological factors), contextual conditions, intervening conditions, strategies, and consequences. Quantitative results showed that the model has acceptable reliability (Cronbach's alpha > 0.87) and validity. The goodness of fit index (GOF = 0.537) confirmed strong model fit. **Conclusion:** The proposed model provides a comprehensive and integrated framework for developing Iran's sports tourism with emphasis on cultural heritage preservation, which can serve as a practical guide for policymakers and managers in this field.

***Corresponding Author:** Mohammad Keshtidar

Address: Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran. **Email:** keshtidar@um.ac.ir



Extended Abstract

1. Introduction

Sports tourism, as one of the emerging and high-potential sectors of the tourism industry, provides a unique opportunity to combine economic development with cultural heritage preservation. Iran, with its rich heritage of traditional sports and geographical-climatic diversity, has high potential in this field, but lacks a comprehensive and indigenous model for developing this industry. The tourism industry in the contemporary era is recognized as one of the most important economic and cultural drivers in the world and has a special place in international exchanges and country development. This industry, which is considered the most extensive service industry in the world, is not only an important source for income generation and job creation, but also plays a key role in strengthening cultural relations between nations and creating mutual understanding. Sports tourism, formed from the combination of two major industries of tourism and sports, has become one of the most amazing modern service industries. Sports tourism, as a type of specialized tourism, includes trips that people take to participate in, watch, or visit sports activities and venues outside their communities. This type of tourism has three main dimensions: event sports tourism, which includes travel to watch major sporting events such as the Olympics and World Cup, active sports tourism based on direct participation in various sports activities, such as golf, hiking, tennis, cycling and skiing, and nostalgia sports tourism, which refers to visiting famous sports venues and museums. Statistics show that between 5 to 10 percent of trips are related to sports tourism and this sector is considered one

of the fastest growing sectors of world tourism which has created very intense competition among countries with high income generation. Cultural heritage, as one of the most fundamental pillars of national and civilizational identity of every country, plays a vital role in preserving and transmitting values, knowledge, and traditions of generations and is one of the most important pillars of identity consolidation, creating creativity and national self-confidence.

2. Research Methodology

This applied-exploratory research was conducted using a mixed qualitative-quantitative approach. Due to the emerging and complex nature of the research topic and the lack of a comprehensive indigenous theoretical framework in this field, a mixed qualitative-quantitative method was used. The reason for choosing this approach is that, first, with a qualitative approach, a deeper understanding of the dimensions of the phenomenon is addressed, and then its results are used to design quantitative tools to provide the possibility of generalizability and scientific testing of findings. In the qualitative phase of the research, grounded theory based on Strauss and Corbin's systematic model was used, providing the possibility of extracting categories and concepts from real data and achieving a theoretical pattern. The process of data collection and analysis was conducted simultaneously and dynamically, and three stages of open, axial, and selective coding were used to analyze the data. The study population in the qualitative section included experts, university professors, managers, and policymakers in the field of sports tourism and cultural heritage, as well as specialists related to sports event management and sustainable tourism development. The

criteria for selecting these individuals were determined based on purposive sampling and snowball method and included having at least ten years of executive or scientific activity experience in the field of sports tourism, familiarity with cultural heritage and sustainable development concepts, publishing articles or writing books in this field, and participation in related research or executive projects. In the quantitative phase, the statistical population included key stakeholders of sports tourism who played a direct or indirect role in the development and management of this field. A stratified random sampling method was used to ensure appropriate representation of different stakeholder groups. The total population size was estimated at about 9000 people, and based on Morgan's table, the sample size was determined as 384 people.

3. Research Findings

Based on the analysis of qualitative data from 14 in-depth interviews with experts in the field of sports tourism and cultural heritage, 220 open codes were identified and finally categorized into 25 axial codes and 5 main paradigmatic categories. The results of qualitative analysis showed that sports tourism in Iran is influenced by six main categories of causal factors, including cultural-social, political-security, economic-service, managerial-structural, geographical-environmental, and technological factors. Cultural and social factors, with 38 open codes, have the most diversity and richness among sports tourism drivers, which indicates the high importance of this dimension in the development of sports tourism in Iran. Experts emphasized that Iran's rich heritage of traditional sports such as Zurkhaneh, wrestling, and archery, along with the culture of Iranian hospitality, can

act as a unique competitive advantage. The results of confirmatory factor analysis showed that the measurement tool has desirable quality. The KMO value of 0.912, which is very close to one, indicates excellent sampling adequacy and suitability of data for factor analysis. Bartlett's test, with a significance level of less than 0.001, confirms that the correlation matrix of variables is suitable for factor analysis. Factor loadings of all items were in the range of 0.64 to 0.78, indicating strong correlation of each item with its related construct, and the highest factor loading was related to the item "Iran's rich history and culture" (0.78). Reliability and convergent validity results showed that all main components of the model have excellent measurement quality. Cronbach's alpha values were all above 0.87, indicating very high internal reliability of the instrument. The highest reliability was related to strategies (0.895), which confirms the importance of this dimension in the model. Composite reliability was also above 0.91 for all components, and AVE values were all above 0.73. The results of structural model fit showed that the proposed model has appropriate explanatory and predictive power. The highest R^2 value was related to consequences (0.412), and the overall GOF criterion of 0.537 was obtained, indicating strong fit of the structural model based on Cohen's evaluation criteria.

4. Conclusion

This research was conducted to design Iran's sports tourism model, emphasizing preserving cultural heritage. The findings provide a comprehensive understanding of the complex and multifaceted dimensions of this phenomenon that is not only consistent with previous studies in the field of sports tourism, but also fully reflects the unique characteristics of the



Iranian context. The results showed that successful development of sports tourism requires a comprehensive and integrated approach that considers all social, economic, political, cultural, and environmental dimensions and is adjusted based on the specific capacities and challenges of each country. This model can be used as a practical guide for policymakers, managers, and activists in the field of sports tourism and cultural heritage to help the sustainable development of this industry in the country through intelligent planning and implementation of appropriate strategies. The main innovation of this research lies in combining a systemic approach with special emphasis on Iran's unique characteristics, which can provide a suitable model for other countries in the region with similar conditions. The proposed model provides a comprehensive and integrated framework for developing Iran's sports tourism with emphasis on cultural heritage

preservation, which can serve as a practical guide for policymakers and managers in this field. The overall fit index (GOF = 0.537) confirmed the strong fit of the model, and reliability and validity indices all met acceptable standards, ensuring the scientific credibility of the research findings.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

The authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work

Conflict of Interest

The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

The authors are grateful to all the persons for scientific consulting in this paper.

علمی پژوهشی

طراحی الگوی گردشگری ورزشی ایران با تأکید بر حفظ میراث فرهنگی

غلامحسین سلیم^۱، محمد کشتی دار^{۲*}، مهدی طالب پور^۳، ساناز سروری^۴

^۱ گروه تربیت بدنی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران. (gholamhosein.salim@iau.ac.ir)

^۲ دانشکده علوم ورزشی دانشگاه فردوسی مشهد؛ مشهد؛ ایران. (keshtidar@um.ac.ir)

^۳ دانشکده علوم ورزشی دانشگاه فردوسی مشهد؛ مشهد؛ ایران. (mtalebpour@um.ac.ir)

^۴ گروه تربیت بدنی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران. (s.soroori59@iau.ac.ir)



© نویسندگان

ناشر: دانشگاه مازندران



[10.22080/jtpd.2025.30124.4035](https://doi.org/10.22080/jtpd.2025.30124.4035)

چکیده

زمینه و هدف: گردشگری ورزشی به‌عنوان یکی از بخش‌های نوظهور و پرتانسیل صنعت گردشگری، فرصت منحصربه‌فردی برای تلفیق توسعه اقتصادی با حفظ میراث فرهنگی فراهم می‌کند. ایران با دارا بودن میراث غنی ورزش‌های سنتی و تنوع جغرافیایی-اقلیمی، پتانسیل بالایی در این حوزه دارد، اما فاقد مدل جامع و بومی برای توسعه این صنعت است. **روش‌شناسی:** این پژوهش کاربردی-اکتشافی با رویکرد ترکیبی کیفی-کمی انجام شد. در بخش کیفی از نظریه داده‌بنیاد و مدل پارادایمی استراوس و کوربین با انجام ۱۴ مصاحبه عمیق با خبرگان استفاده شد. در بخش کمی، پرسش‌نامه محقق‌ساخت بر روی ۳۸۴ نفر از ذی‌نفعان گردشگری ورزشی اجرا و داده‌ها با تحلیل عاملی تأییدی و مدل معادلات ساختاری تحلیل شدند. **یافته‌ها:** تحلیل کیفی، ۲۲۰ کد باز در قالب ۲۵ کد محوری و ۵ دسته اصلی شرایط علی (شامل عوامل فرهنگی-اجتماعی، سیاسی-امنیتی، اقتصادی-خدماتی، مدیریتی-ساختاری، جغرافیایی-زیست‌محیطی و فناوریانه)، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها استخراج شد. نتایج کمی نشان داد که مدل از پایایی (آلفای کرونباخ > ۰٫۸۷) و روایی مطلوبی برخوردار است. شاخص برازش کلی (GOF=0.537) برازش قوی مدل را تأیید کرد. **نتیجه‌گیری و پیشنهادها:** این مدل نشان می‌دهد که توسعه موفق این صنعت نیازمند رویکردی سیستمی است که عوامل فرهنگی-اجتماعی را به‌عنوان قوی‌ترین محرک (۳۸ کد باز)، سیاست‌گذاری کلان و تأمین امنیت را به‌عنوان شرایط زمینه‌ای حیاتی و توسعه زیرساخت‌های گردشگری را به‌عنوان شرط مداخله‌گر اساسی در نظر بگیرد.

تاریخ دریافت:

۲۰ مهر ۱۴۰۴

تاریخ پذیرش:

۲۵ آذر ۱۴۰۴

تاریخ انتشار:

۲۳ اسفند ۱۴۰۴

کلیدواژه‌ها:

گردشگری ورزشی؛ میراث فرهنگی؛ میراث بومی؛ اقتصاد پایدار

* نویسنده مسئول: محمد کشتی دار

آدرس: دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

ایمیل: keshtidar@um.ac.ir



۱ مقدمه

است، گردشگری ورزشی فعال که مبتنی بر مشارکت، مستقیم در فعالیت‌های ورزشی مختلف مانند گلف، پیاده‌روی، تنیس، دوچرخه‌سواری و اسکی است و گردشگری ورزشی نوستالژی که به بازدید از اماکن و موزه‌های ورزشی معروف اشاره دارد (Khodabakhshzadeh et al., 2020). آمارها نشان می‌دهند که بین ۵ تا ۱۰ درصد سفرها مربوط به گردشگری ورزشی است و این بخش یکی از سریع‌ترین بخش‌های جهانگردی محسوب می‌شود که با درآمدزایی بالا، رقابت بسیار شدیدی را میان کشورها به وجود آورده است. حدود ۲۰ تا ۳۰ درصد گردشگران، ورزش را دلیل اصلی سفر خود عنوان می‌کنند و این صنعت توانسته ۱۳ درصد از درآمد کل صنعت گردشگری جهان را به خود اختصاص دهد و درآمد آن را به حدود ۶۰۰ میلیارد دلار برساند (Azim et al., 2022; Kashtidar et al., 2021).

گردشگری ورزشی فراتر از یک فعالیت تفریحی ساده، پلی میان فرهنگ‌ها و تمدن‌های مختلف محسوب می‌شود و اهداف مشترکی با گردشگری دارد مانند ساختن پل‌های تفاهم میان فرهنگ‌های متفاوت، شیوه‌های زندگی و سنت‌ها، افزایش صلح و دوستی میان ملت‌ها و برانگیختن افراد به فعالیت‌های سرگرم‌کننده برای رهایی از فشارهای روزمره زندگی. این نوع از گردشگری فرصت‌های منحصر به فردی برای آشنایی گردشگران با آداب، رسوم، سنت‌ها و میراث فرهنگی مقاصد مختلف فراهم می‌آورد و به دنبال افزودن راهکارهای جدیدی در راستای توسعه گردشگری جوامع است. گردشگران به دنبال مقصدهای جدید به منظور کسب تجربه منحصر به فرد و خلاقانه هستند و گردشگری ورزشی می‌تواند به‌عنوان یک سفری همراه با یادگیری مشارکتی آیین‌ها، رسم و رسومات، هنرها و انواع میراث فرهنگی یا ویژگی‌های خاص یک مکان باشد.

میراث فرهنگی به‌عنوان یکی از اساسی‌ترین ارکان هویت ملی و تمدنی هر کشور، نقش حیاتی در

صنعت گردشگری^۱ در دوران معاصر به‌عنوان یکی از مهم‌ترین محرک‌های اقتصادی و فرهنگی جهان شناخته می‌شود و جایگاه ویژه‌ای در تبادلات بین‌المللی و توسعه کشورها دارد. این صنعت که به‌عنوان گسترده‌ترین صنعت خدماتی جهان محسوب می‌شود، نه تنها منبع مهمی برای درآمدزایی و اشتغال‌زایی است، بلکه نقش کلیدی در تقویت روابط فرهنگی میان ملت‌ها و ایجاد تفاهم متقابل ایفا می‌کند (Tian et al., 2023; Najafi et al., 2021). براساس آمار سازمان جهانی گردشگری، این صنعت سومین صنعت پول‌ساز جهان بعد از نفت و خودروسازی محسوب می‌شود و پیش‌بینی می‌شود که تا سال ۲۰۳۰ تعداد گردشگران بین‌المللی به یک میلیارد و ۸۰۰ میلیون نفر برسد. این رقم نشان‌دهنده رشد فزاینده و پتانسیل عظیم این صنعت است که ۸۰ درصد از آن در کشورهای صنعتی و تنها ۲۰ درصد آن در کشورهای غیرصنعتی رخ می‌دهد. در این میان، کشورهای مختلف در رقابتی فشرده برای جذب سهم بیشتری از این بازار بزرگ قرار دارند و تلاش می‌کنند تا با بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و جاذبه‌های منحصر به فرد خود، موقعیت رقابتی بهتری کسب نمایند.

یکی از بخش‌های نوظهور و پرپتانسیل در صنعت گردشگری، گردشگری ورزشی است که از تلفیق دو صنعت بزرگ گردشگری و ورزش شکل گرفته و به یکی از شگفت‌انگیزترین صنایع خدماتی مدرن تبدیل شده است. گردشگری ورزشی به‌عنوان نوعی گردشگری تخصصی، شامل سفرهایی است که افراد برای شرکت، تماشای یا بازدید از فعالیت‌ها و اماکن ورزشی در خارج از جوامع خود انجام می‌دهند (Parsamehr, 2022; Kim et al., 2015). این نوع از گردشگری سه بعد اصلی دارد: گردشگری ورزشی رویداد که شامل سفر برای تماشای رویدادهای ورزشی بزرگ مانند المپیک و جام جهانی فوتبال

¹ Tourism Industry

رابطه میان گردشگری ورزشی و میراث فرهنگی، رابطه‌ای پیچیده و چندبعدی است که می‌تواند به شکل مکمل یکدیگر عمل کند و هم‌زمان هم گردشگران را جذب و هم از منابع فرهنگی و تاریخی محافظت کند. گردشگری می‌تواند به‌عنوان یک نیروی قدرتمند برای احیا و حفظ میراث فرهنگی عمل کند (Zandmoghadam, 2024). ورزش‌های سنتی و بومی مانند پهلوانی و زورخانه‌ای، کشتی، چوگان و سوارکاری، نه تنها جزئی از میراث فرهنگی کشورها محسوب می‌شوند، بلکه می‌توانند به‌عنوان جاذبه‌های منحصربه‌فرد گردشگری ورزشی مطرح شوند و به معرفی این ورزش‌ها کمک کنند. همچنین، استفاده از اماکن تاریخی و فرهنگی که امکان آن وجود دارد به‌عنوان میزبان رویدادهای ورزشی ملی و بین‌المللی، فرصت‌های بی‌نظیری برای معرفی و ترویج میراث فرهنگی فراهم می‌آورد. ورزش می‌تواند به‌عنوان یک ابزار فرهنگ‌سازی و آموزشی برای گردشگران در زمینه تاریخ و فرهنگ یک کشور عمل کند و ورزش‌های ملی و بومی می‌توانند احساس تعلق به فرهنگ و تاریخ و نیز حس افتخار و هویت ملی در مردم یک کشور را تقویت نمایند. گردشگری ورزشی ضمن اینکه می‌تواند باعث اشتغال‌زایی گردد، منبع درآمدی برای حفاظت، مرمت و نگهداری از میراث فرهنگی خواهد بود و می‌تواند در راستای تقویت روابط بین‌فرهنگی نیز نقش ایفا نماید.

۲ ادبیات پژوهش

مطالعات داخلی در زمینه گردشگری ورزشی و میراث فرهنگی نشان می‌دهند که این حوزه در ایران با پتانسیل‌های عظیم و چالش‌های متعددی روبه‌رو است. Ghasemi et al. (۲۰۲۵) در تحقیق خود مدل نوآوری در صنعت گردشگری ورزشی ایران را ارائه دادند و شش مقوله اصلی شامل حمایت نهادی، سرمایه اجتماعی، تعاملات فرهنگی، زیرساخت فناوری، آموزش و توانمندسازی و تعاملات بین‌المللی را شناسایی کردند. Haghghat et al. (۲۰۲۵) در آینده‌پژوهی گردشگری ورزشی ایران دریافته‌اند که گویه‌های بومی و روابط بین‌الملل بیشترین نقش را

حفظ و انتقال ارزش‌ها، دانش و سنت‌های نسل‌ها ایفا می‌کند و یکی از مهم‌ترین ارکان تحکیم هویت، ایجاد خلاقیت و خودباوری ملی است (Salari et al., 2022; Mortajaei et al., 2025). میراث فرهنگی مجموعه‌ای از ارزش‌های اجتماعی، فرهنگی، علمی، باستان‌شناختی، معماری، هنری، معنوی و مذهبی منحصربه‌فرد و تجدیدنپذیر است که از گذشته به ما رسیده و بیان‌گر هویت و تاریخ یک جامعه محسوب می‌شود (Mirtajiyani Rudisari, 2022; Zandmoghadam et al., 2024). کشورهای که دارای این پشتوانه هستند از شأن و منزلت بالایی در مجامع بین‌المللی برخوردارند و می‌توان به‌واسطه آن، تمدن، آداب و سنن، شیوه‌های تجاری و اقتصادی و درنهایت روند تحول، سیر تکوین و تکامل انسان را در طول تاریخ مورد شناسایی و تحلیل قرار داد (Black et al., 2024).

در این میان، میراث ورزشی به‌عنوان بخشی از میراث فرهنگی، اهمیت ویژه‌ای دارد؛ زیرا شناسایی و استفاده از گذشته ورزشی را به‌عنوان ابزاری برای پرداختن یا برجسته‌سازی انواع مختلفی از فرآیندها و فعالیت‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی ممکن می‌سازد (Ramshaw, 2020). رویدادها و دستاوردهای ورزشی، نشانه‌هایی از خاطرات اجتماعی هستند و سنت‌های ورزشی در رفتارها و فعالیت‌های تماشاگران و رقبا عین شده‌اند. اماکن معروف ورزشی مانند ورزشگاه‌ها و استادیوم‌ها، به‌عنوان مکان‌های تاریخی یاد می‌شوند و عاشقان ورزشی را به خود جذب می‌کنند، درحالی‌که موزه‌ها و تالارهای مشاهیر ورزشی هم آثار تاریخی ورزشی را حفظ می‌کنند و هم باعث توسعه گردشگری می‌شوند. تاریخچه و گذشته‌های ورزشی به‌صورت مداوم توسط تجربیات، یادگاری‌ها، سوغاتی‌ها و خاطرات به اشکال و ابعاد مختلف تجاری‌سازی و لحظات ماندگار ورزشی از طریق خروجی رسانه‌های مختلف مدام تداعی، تقویت و خاطره‌سازی می‌شوند.



مطالعات خارجی نیز بر اهمیت تلفیق گردشگری ورزشی با حفظ میراث فرهنگی تأکید دارند و رویکردهای نوآورانه‌ای در این زمینه ارائه داده‌اند. Brankov et al (۲۰۲۴) در تحقیق خود نشان دادند که ورزش‌های سنتی را می‌توان از طریق گردشگری به بازار عرضه کرد و فرصتی برای گردشگران فراهم آورد تا با سنت‌های عامیانه آشنا شوند و در این بازی‌ها شرکت نمایند. Shimkova (۲۰۲۴) در بررسی فعالیت‌های گردشگری ورزشی و تأثیرات آن‌ها در ارتباط با توسعه پایدار در جمهوری چک نشان داد که مزایا و اثرات اقتصادی پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری از خطرات آن بیشتر است و اگر گردشگری ورزشی با حساسیت توسعه یابد، می‌تواند رشد اقتصادی قابل توجهی را ایجاد کند. Morfoulaki et al (۲۰۲۳) گردشگری ورزشی را به عنوان نیروی محرکه پایداری مقاصد معرفی کردند و نشان دادند که با ایجاد هویت منحصر به فرد و اجرای رویدادهای ورزشی پایدار، می‌تواند به توسعه اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی مقاصد گردشگری کمک کند. Johan et al (۲۰۲۳) در بررسی توسعه گردشگری ورزشی در لینگائولوباک در سوماترای جنوبی نشان دادند که عواملی مانند فقدان نیروی انسانی خوب و عدم توانایی دولت و سازمان‌های محلی در همکاری مانع توسعه گردشگری ورزشی شده است. Drius et al (۲۰۲۳) چارچوب مفهومی را برای مبارزه با چالش‌های گردشگری ساحلی مدیترانه‌ای ارائه دادند که روابط پیچیده‌ای را در میان تهدیدات گردشگری ساحلی و سایر فعالیت‌های انسانی و خدمات اکوسیستم ساحلی با تمرکز بر روی فرهنگ‌ها نشان می‌دهد. Wanyonyi et al (۲۰۲۱) فرصت‌های میزبانی گردشگری ورزشی در نایروبی را به عنوان راهی برای افزایش توسعه گردشگری پایدار معرفی کردند و چالش‌های عمده پیش‌روی میزبانی رویداد گردشگری ورزشی را برنامه‌ریزی ضعیف، مسائل مربوط به سیاست و امنیت دانستند. Alves et al (۲۰۲۱) در تحلیل مزایای اجتماعی یک مقصد ساحلی در جنوب اسپانیا دریافتند که بیشتر مردم ترجیح

در توسعه این حوزه دارند و چهار سناریوی مختلف برای آینده شامل توسعه تاب‌آور، ظلمت گردشگری ورزشی، توسعه شکننده و توسعه ایده‌آل ارائه کردند. Nayebi (۲۰۲۴) در طراحی مدل توسعه پایدار گردشگری ورزشی با تأکید بر ظرفیت‌های بیابان، پیامدهایی نظیر پایداری اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و زیست‌محیطی را شناسایی کرد. Forotani (۲۰۲۳) در بررسی نقش میراث فرهنگی و گردشگری در مشارکت اجتماعی شهروندان دریافت که مهم‌ترین ابزار دسترسی، ایجاد پایگاه‌های اطلاعاتی با شیوه‌های علمی برای تجدید و احیای اطلاعات است. Ashouri et al (۲۰۲۳) فرصت‌های کارآفرینانه گردشگری ورزشی براساس اقلیم جغرافیایی ایران را عوامل اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و تنوع اقلیم و ظرفیت‌های جغرافیایی دانستند. Mousavi (۲۰۲۱) الگوی توسعه گردشگری ورزشی پایدار با رویکرد ورزش‌های روستایی و بازی‌های بومی را ارائه داد و بیان کرد که وجود جاذبه‌های گردشگری ورزشی به عنوان شرایط علی موجب ضرورت یافتن توسعه گردشگری ورزشی پایدار گردیده است. Mahmoudi et al (۲۰۲۱) عامل فرهنگ، نوع دوستی، امنیت و ایمنی کافی، رویه‌های مدیریتی، جنبه‌های انسانی، بسترهای بین‌المللی و فعالیت‌های مشترک را در بهبود نقش مناطق گردشگری ورزشی شناسایی کردند. Golriz (۲۰۲۱) اثرات اقتصادی گردشگری ورزشی را بررسی کرد و نشان داد که این صنعت منبع مهمی برای فعالیت‌های تجاری و اشتغال‌زایی است. Najafi et al (۲۰۲۱) وضعیت گردشگری ورزشی طبیعت‌محور در استان لرستان را بررسی کردند و نشان دادند که این استان پتانسیل‌های فوق‌العاده‌ای در زمینه توسعه گردشگری ورزشی دارد. Hajibeigloo et al (۲۰۲۱) مدل اثرات گردشگری اماکن ورزشی در توسعه شهری پایدار را ارائه دادند و نشان دادند که گردشگری ورزشی تأثیر مثبت و معناداری بر توسعه شهری پایدار دارد.

رابطه میان گردشگری ورزشی و میراث فرهنگی، رابطه‌ای پیچیده و چندبعدی است که می‌تواند به شکل مکمل یکدیگر عمل کند و هم‌زمان هم گردشگران را جذب و هم از منابع فرهنگی و تاریخی محافظت کند (Zandmoghadam, 2024). گردشگری می‌تواند به‌عنوان یک نیروی قدرتمند برای احیا و حفظ میراث فرهنگی عمل کند و فرصت‌های منحصربه‌فردی برای آشنایی گردشگران با آداب، رسوم، سنت‌ها و میراث فرهنگی مقاصد مختلف فراهم می‌کند (Mortajaei et al., 2025; Salari et al., 2022). ورزش‌های سنتی و بومی مانند پهلوانی و زورخانه‌ای، کشتی، چوگان و سوارکاری، نه تنها جزئی از میراث فرهنگی کشورها محسوب می‌شوند، بلکه می‌توانند به‌عنوان جاذبه‌های منحصربه‌فرد گردشگری ورزشی مطرح شوند و به معرفی این ورزش‌ها کمک کنند (Brankov et al., 2024; Khodabakhshzadeh et al., 2020). استفاده از اماکن تاریخی و فرهنگی که امکان آن وجود دارد، به‌عنوان میزبان رویدادهای ورزشی ملی و بین‌المللی، فرصت‌های بی‌نظیری برای معرفی و ترویج میراث فرهنگی فراهم می‌کند (Morfoulaki et al., 2023). ورزش می‌تواند به‌عنوان یک ابزار فرهنگ‌سازی و آموزشی برای گردشگران در زمینه تاریخ و فرهنگ یک کشور عمل کند (Shimkova, 2024) و ورزش‌های ملی و بومی می‌توانند احساس تعلق به فرهنگ و تاریخ و نیز حس افتخار و هویت ملی در مردم یک کشور را تقویت نمایند (Takata & Hallmann, 2021). گردشگری ورزشی ضمن اینکه می‌تواند باعث اشتغال‌زایی و توسعه اقتصادی گردد (Ariayar et al., 2025; Widianingsih et al., 2023). منبع درآمدی برای حفاظت، مرمت و نگهداری از میراث فرهنگی خواهد بود (Nayebi et al., 2024) می‌تواند در راستای تقویت روابط بین‌فرهنگی و توسعه پایدار نیز نقش ایفا نماید (González-García et al., 2022; Drius et al., 2023). این تلفیق موفق نیازمند رویکردی جامع و هماهنگ است که همه جوانب اجتماعی، اقتصادی، محیطی و فرهنگی را در نظر بگیرد

می‌دهند به ساحلی که مجاور یک شهر یا منطقه پرجمعیت و دارای مؤلفه‌های اجتماعی قوی بروند. (Kernsolic et al., 2020) دسته عوامل اجتماعی، فرهنگی، سازمانی، لجستیکی، ارتباطی، اقتصادی، گردشگری و محیطی را شناسایی کردند و توصیه‌هایی برای برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی بهتر و جلوگیری از اشتباهات مالی ارائه کردند. Guan و Zhang (۲۰۲۴) در تحلیل روند توسعه گردشگری ورزشی نشان دادند که این صنعت از تنوع بالایی برخوردار است و توسعه موفق آن نیازمند بهبود تسهیلات سخت‌افزاری مقاصد گردشگری ورزشی، ارائه خدمات با کیفیت بالا و افزایش رضایت گردشگران است. آن‌ها همچنین بر اهمیت ادغام گردشگری ورزشی با آموزش و فناوری و نیز ترکیب آن با معماری باستانی و ساختمان‌های تاریخی برای ترویج توسعه اقتصادی محلی و حفاظت از میراث فرهنگی تأکید کردند. Raso و Cherubini (۲۰۲۳) در یک مطالعه نظام‌مند نشان دادند که گردشگری ورزشی تأثیرات مثبتی بر مناطق میزبان دارد؛ از جمله جذب گردشگران، ایجاد فرصت‌های شغلی و تولید درآمد برای کسب‌وکارهای محلی. آن‌ها تأکید کردند که هم رویدادهای ورزشی کوچک‌مقیاس و هم رویدادهای بزرگ می‌توانند به توسعه اقتصادی منطقه‌ای کمک کنند، اما برنامه‌ریزی و مدیریت مناسب برای پیشینه‌سازی منافع و کاهش اثرات منفی ضروری است. Martins و همکاران (۲۰۲۴) در یک مطالعه پژوهش‌کنشی بر روی رویدادهای شنای آب‌های باز در پرتغال، نشان دادند که برنامه‌ریزی استراتژیک چندبعدی گردشگری ورزشی باید به‌طور یکپارچه، ابعاد اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و ورزشی را در نظر بگیرد. آن‌ها بر اهمیت تمرکز بر ویژگی‌های طبیعی مقصد، فعال‌سازی منابع محلی و رهبری مؤثر تیم‌های هماهنگ‌کننده در موفقیت اجرای استراتژی چندبعدی تأکید کردند و نتیجه گرفتند که برنامه‌ریزی استراتژیک رویدادهای ورزشی آینده باید بر تشدید تصویر مقصد و ارزش‌گذاری ویژگی‌های طبیعی آن تمرکز کند.

عمیق‌تر از پیچیدگی‌های موجود و ارائه راهکارهای عملی، کاربردی و قابل اجرا را فراهم می‌کند. علاوه بر این، تمرکز ویژه بر ظرفیت‌های منحصربه‌فرد ایران از جمله تنوع اقلیمی چهارفصل، غنای بی‌نظیر میراث فرهنگی ورزشی شامل ورزش‌های باستانی و سنتی مانند پهلوانی، زورخانه‌ای، کشتی، چوگان و سوارکاری، پتانسیل‌های جغرافیایی متنوع و موقعیت استراتژیک در منطقه، باعث می‌شود تا این مدل کاملاً متناسب با شرایط، نیازها و اولویت‌های کشور باشد. این تحقیق همچنین با در نظر گیری چالش‌های خاص ایران مانند تحریم‌ها، محدودیت‌های بین‌المللی، مسائل زیرساختی و نیاز به تنوع‌بخشی اقتصادی، راهکارهای عملی و قابل دستیابی ارائه می‌دهد.

مسأله اصلی که این پژوهش به دنبال حل آن است، عدم وجود مدل جامع، علمی و بومی برای توسعه گردشگری ورزشی در ایران با رویکرد حفظ و ترویج میراث فرهنگی است که منجر به عدم بهره‌برداری مطلوب از ظرفیت‌های عظیم کشور در این حوزه شده است. در حال حاضر، گردشگری ورزشی در کشور بدون توجه کافی به میراث فرهنگی و بدون هماهنگی لازم میان دستگاه‌های مختلف در حال توسعه است و این امر می‌تواند منجر به آسیب‌رسانی به ارزش‌های فرهنگی، از دست رفتن فرصت‌های طلایی برای معرفی و حفظ میراث غنی ورزشی ایران و عدم دستیابی به اهداف توسعه پایدار شود. میراث فرهنگی در ایران با چالش‌های متعددی روبه‌رو است؛ از جمله بی‌توجهی به جایگاه هویتی این میراث، ناشناخته ماندن آن‌ها در داخل و خارج از کشور، وجود بسیاری از این میراث فرهنگی در کشورهای دیگر و در معرض خطر ثبت آن‌ها توسط سایر کشورها (Mortajaei, 2024). همچنین، کمبود مدل‌های بومی و مناسب برای گردشگری ورزشی کشور، ارتباط ناکافی میان ورزش‌های بومی محلی و گردشگری ورزشی، عدم استفاده بهینه از ظرفیت‌ها و جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی ایران در گردشگری ورزشی، کمبود زیرساخت‌های مناسب،

(Mollah et al., 2021) و به‌طور خاص، نیازمند برنامه‌ریزی دقیق برای جلوگیری از تأثیرات منفی بر میراث فرهنگی و محیط زیست است.

علی‌رغم مطالعات انجام‌شده، شکاف‌های تحقیقاتی قابل توجهی در این حوزه وجود دارد که نیاز به پژوهش‌های جامع‌تر و عمیق‌تر را نشان می‌دهد. اکثر مطالعات داخلی بر جنبه‌های خاصی از گردشگری ورزشی یا میراث فرهنگی متمرکز بوده‌اند و مدل جامع و یکپارچه‌ای که هر دو حوزه را به‌طور هم‌زمان در نظر بگیرد و ارتباط عمیق میان آن‌ها را بررسی کند، ارائه نشده است. همچنین، کمبود مطالعات کاربردی که راهکارهای عملی و قابل اجرا برای تلفیق گردشگری ورزشی با حفظ میراث فرهنگی ارائه دهند، مشهود است. بیشتر تحقیقات انجام‌شده به بررسی وضع موجود پرداخته‌اند و کم‌تر به ارائه مدل‌های نوآورانه و راهکارهای عملی برای آینده توجه کرده‌اند. از سوی دیگر، مطالعات خارجی اگرچه رویکردهای نوآورانه‌ای ارائه داده‌اند و از فناوری‌های پیشرفته‌ای مانند واقعیت افزوده و سیستم‌های هوشمند استفاده کرده‌اند، اما بیشتر در بسترهای فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی متفاوت انجام شده‌اند و قابلیت تطبیق مستقیم با شرایط خاص ایران را ندارند. همچنین، کمبود توجه به ویژگی‌های منحصربه‌فرد فرهنگی و جغرافیایی کشورهای در حال توسعه در این مطالعات مشهود است.

نوآوری تحقیق حاضر در ارائه مدلی جامع، یکپارچه و بومی برای گردشگری ورزشی ایران با تأکید بر حفظ میراث فرهنگی نهفته است که از چندین جنبه، متمایز و منحصربه‌فرد محسوب می‌شود. این مدل برخلاف مطالعات پیشین که عمدتاً بر یکی از ابعاد متمرکز بوده‌اند، رویکردی یکپارچه و سیستمی اتخاذ می‌کند و تمامی جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیست‌محیطی، سیاسی، تکنولوژیکی و قانونی را به‌صورت هم‌زمان و مترابط در نظر می‌گیرد. همچنین، این مطالعه با استفاده از روش ترکیبی کیفی-کمی و رویکرد اجراپژوهشی، امکان درک

بخش کیفی، نظریه داده‌بنیاد بر مبنای مدل نظام‌مند استراوس و کوربین است که امکان استخراج مقوله‌ها و مفاهیم از دل داده‌های واقعی و دستیابی به الگوی نظری جامع را فراهم می‌کند. این روش به‌طور خاص برای مطالعات اکتشافی و توسعه مدل‌های نظری جدید مناسب است. در بخش کمی، راهبرد پژوهش توصیفی-تحلیلی است که به بررسی روابط میان متغیرها و آزمون فرضیات حاصل از مدل کیفی می‌پردازد.

بر اساس این، جامعه مورد مطالعه در بخش کیفی پژوهش شامل ۱۴ نفر از خبرگان، اساتید دانشگاهی، مدیران دولتی و سیاست‌گذاران فعال در حوزه گردشگری ورزشی و میراث فرهنگی بود که از نهادهای مختلف شامل وزارت ورزش و جوانان، وزارت میراث فرهنگی و گردشگری، فدراسیون‌های ورزشی مختلف، سازمان‌های گردشگری استانی و ملی، دانشگاه‌های معتبر کشور و انجمن‌های علمی مرتبط انتخاب شدند. معیارهای ورود به نمونه شامل داشتن حداقل ده سال سابقه فعالیت اجرایی یا علمی در حوزه گردشگری ورزشی و میراث فرهنگی، آشنایی عمیق با مفاهیم توسعه پایدار، انتشار حداقل سه مقاله علمی یا تألیف کتاب در این حوزه و مشارکت فعال در پروژه‌های تحقیقاتی یا اجرایی مرتبط بود. توزیع جنسیتی نمونه شامل ۹ نفر مرد (۳/۶۴٪) و ۵ نفر زن (۷/۳۵٪) بود. میانگین سن شرکت‌کنندگان ۶/۴۸ سال (انحراف معیار: ۸/۶) و میانگین سابقه کاری آنان ۳/۱۵ سال (انحراف معیار: ۲/۵) بود. از لحاظ سطح تحصیلات، ۸ نفر (۱/۵۷٪) دارای مدرک دکتری، ۵ نفر (۷/۳۵٪) دارای مدرک کارشناسی ارشد و ۱ نفر (۱/۷٪) دارای مدرک کارشناسی بودند. تنوع دیدگاه‌ها از طریق انتخاب افراد از بخش‌های دولتی (۶ نفر)، بخش خصوصی و کارآفرینی (۴ نفر)، نهادهای آموزشی و تحقیقاتی (۳ نفر) و سازمان‌های مردم‌نهاد (۱ نفر) تأمین شد. ملاک اتمام مصاحبه‌ها رسیدن به اشباع نظری بود که پس از ۱۴ مصاحبه محقق تشخیص داد که

ضعف در بازاریابی و تبلیغات، عدم آموزش کافی نیروی انسانی متخصص و نیاز به ایجاد هماهنگی لازم بین دستگاه‌های مختلف مانند وزارت ورزش و جوانان، میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی، سازمان‌های گردشگری و جوامع محلی از جمله دغدغه‌های اساسی این پژوهش محسوب می‌شوند که نیاز به اتخاذ راهکارهای جامع و هماهنگ برای به حداقل رساندن اثرات منفی حاصل از این‌گونه چالش‌ها دارند.

بر اساس این، سؤال اصلی تحقیق عبارت است از: طراحی مدل گردشگری ورزشی ایران با تأکید بر حفظ میراث فرهنگی چگونه است؟

۳ روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف، بنیادی و از نظر ماهیت گردآوری داده‌ها، اکتشافی محسوب می‌شود که با هدف طراحی مدل گردشگری ورزشی ایران با تأکید بر حفظ میراث فرهنگی انجام شده است. از نظر ماهیت گردآوری داده‌ها، این پژوهش اکتشافی محسوب می‌شود؛ چراکه به دنبال کشف و شناخت ابعاد نوظهور و پیچیده گردشگری ورزشی در ایران است و نبود چارچوب نظری بومی و جامع در این حوزه، ضرورت این رویکرد را تأیید می‌کند. پارادیم حاکم بر این پژوهش، پارادیم تفسیری-واقع‌گرایی انتقادی است که بر فهم عمیق پدیده‌های اجتماعی و پیچیدگی‌های آن تأکید دارد و امکان ترکیب روش‌های کیفی و کمی را فراهم می‌کند. رویکرد پژوهش، ترکیبی کیفی-کمی (آمیخته) است که امکان درک جامع‌تری از موضوع پژوهش را فراهم می‌آورد. انتخاب این رویکرد بر اساس این است که ابتدا با رویکردی کیفی به درک عمیق‌تری از ابعاد، زمینه‌ها و پیچیدگی‌های پدیده گردشگری ورزشی و ارتباط آن با میراث فرهنگی پرداخته شود و سپس نتایج و یافته‌های حاصل از مرحله کیفی برای طراحی ابزار کمی و تدوین پرسش‌نامه مورد استفاده قرار گیرد تا امکان تعمیم‌پذیری، تعمیق، آزمون علمی و اعتبارسنجی یافته‌ها فراهم شود. راهبرد پژوهش در



این سؤالات به صورت انعطاف‌پذیر مطرح شدند و براساس جریان مصاحبه و پاسخ‌های شرکت‌کنندگان، سؤالات تکمیلی و پیگیری مطرح شد.

فرآیند جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها به صورت هم‌زمان و پویا انجام شد، به این معنی که تحلیل داده‌ها هنگام جمع‌آوری شروع و نتایج تحلیل‌های اولیه برای هدایت مصاحبه‌های بعدی استفاده شد. سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی برای تحلیل داده‌های کیفی به کار گرفته شد. در مرحله کدگذاری باز، متون رونویس‌شده، خط به خط تحلیل و کدهای اولیه استخراج شدند که نتیجه آن ۲۲۰ کد باز بود. در مرحله کدگذاری محوری، این کدهای باز براساس شباهت‌ها و ارتباطات منطقی دسته‌بندی شدند و ۲۵ کد محوری استخراج شد. در مرحله کدگذاری انتخابی، کدهای محوری براساس مدل پارادایمی استراوس و کوربین سازمان‌دهی شدند و شامل شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها استخراج شد. روایی ابزار کیفی از طریق روایی محتوا (بررسی توسط دو متخصص)، روایی همگرا (ارتباط منطقی میان کدها و مقولات) و روایی سازه (تطابق یافته‌ها با ادبیات موجود) تأمین شد. پایایی آن از طریق پایایی بین کدگذارها (۰٫۸۷ با استفاده از ضریب کوهن کاپا)، درون‌کدگذار (مجدد کدگذاری ۲۰ درصد داده‌ها) و مستندسازی دقیق فرآیند تحلیل بررسی شد. همچنین، از تکنیک‌های عضوپذیری (بررسی یافته‌ها توسط شرکت‌کنندگان)، چندگانگی داده‌ها (استفاده از منابع متعدد) و بازبینی همکاران برای افزایش اعتبار و قابلیت اطمینان استفاده شد.

در مرحله کمی، جامعه آماری شامل ذی‌نفعان کلیدی گردشگری ورزشی بود که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در توسعه و مدیریت این حوزه نقش داشتند. این ذی‌نفعان شامل مدیران و سیاست‌گذاران سازمان‌های گردشگری و ورزشی (حدود ۱۵۰ نفر)، فعالان و کارآفرینان صنعت گردشگری ورزشی (حدود ۲۰۰ نفر)، گردشگران

داده‌های جدید اطلاعات اساسی تازه‌ای به مدل اضافه نمی‌کنند.

فرآیند جمع‌آوری داده‌ها در بخش کیفی، از بهمن ماه سال ۱۴۰۳ تا فروردین ماه سال ۱۴۰۴ (بازه زمانی چهار ماه) انجام شد. تعداد ۱۴ مصاحبه نیمه ساختاریافته با ۱۴ نفر از خبرگان انجام گرفت که هر مصاحبه به طور میانگین ۴۵ تا ۹۰ دقیقه طول کشید. مصاحبه‌ها به صورت حضوری (۱۰ مصاحبه) در محل کار یا دفاتر شرکت‌کنندگان و مجازی (۴ مصاحبه) از طریق پلتفرم‌های ارتباطی زوم و گوگل میت انجام شد. انتخاب نوع مصاحبه (حضوری یا مجازی) براساس ترجیح و دسترسی شرکت‌کنندگان تعیین شد. ملاک اتمام مصاحبه‌ها رسیدن به اشباع نظری بود؛ یعنی زمانی که داده‌های جدید اطلاعات اساسی تازه‌ای به مدل اضافه نمی‌کنند. تمامی مصاحبه‌ها با رضایت آگاهانه شرکت‌کنندگان ضبط شدند و متون آن‌ها به طور کامل رونویسی گردید. طول کل متون رونویس‌شده حدود ۲۸۰ صفحه بود.

ابزار گردآوری داده در بخش کیفی، مصاحبه نیمه ساختاریافته بود که براساس راهنمای مصاحبه‌ای دقیق‌تر و شامل سؤالات باز در زمینه گردشگری ورزشی و میراث فرهنگی طراحی شده بود. سؤالات مصاحبه به صورت زیر بودند: (۱) شما چه ابعاد و عواملی را برای توسعه گردشگری ورزشی در ایران اساسی می‌دانید؟ (۲) نقش میراث فرهنگی و ورزش‌های سنتی ایران در توسعه گردشگری ورزشی چگونه است؟ (۳) چه چالش‌هایی در راه توسعه گردشگری ورزشی با حفظ میراث فرهنگی وجود دارد؟ (۴) نقش دستگاه‌های مختلف دولتی و بخش خصوصی در این حوزه چگونه باید باشد؟ (۵) چه راهبردهایی برای ادغام گردشگری ورزشی با حفاظت از میراث فرهنگی پیشنهاد می‌کنید؟ (۶) نقش جوامع محلی و مردم میزبان در توسعه پایدار این صنعت چگونه است؟ (۷) چه نقشی برای فناوری و نوآوری در توسعه گردشگری ورزشی می‌بینید؟ (۸) پیامدهای مورد انتظار از توسعه موفق گردشگری ورزشی بر ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی چیست؟

روایی همگرا تأیید شد. پایایی پرسشنامه به وسیله آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی بررسی شد و شاخصها در حد قابل قبول قرار داشتند (آلفای کرونباخ $> 0,87$ برای تمامی مؤلفه‌ها).

تحلیل داده‌ها در دو مرحله انجام شد. در مرحله کیفی، فرآیند کدگذاری شامل سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی بود که طی آن، مقولات اصلی و فرعی استخراج و مدل نهایی توسعه یافت. نرم‌افزار مکس کیودا ۲۰۲۰ برای سازمان‌دهی و تحلیل داده‌های کیفی استفاده شد. در مرحله کمی، داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS 27 و SmartPLS 3.9 تحلیل شدند. روش‌های تحلیلی شامل تحلیل عاملی تأییدی (CFA)، آزمون فورنل لاکر برای بررسی روایی واگرا و مدل معادلات ساختاری بود. معیارهای مورد استفاده برای ارزیابی برازش مدل شامل: (۱) ضرایب بارهای عاملی (بیشتر از ۰,۴)؛ (۲) آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی (بیشتر از ۰,۷)؛ (۳) چولگی و کشیدگی برای بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها (بین ۲- و ۲+)؛ (۴) معیار AVE برای روایی همگرا (بیشتر از ۰,۴)؛ (۵) مقادیر t-values برای برازش مدل ساختاری (بیشتر از ۱,۹۶)؛ (۶) ضرایب R^2 برای بررسی برازش مدل ساختاری؛ (۷) معیار Q^2 برای قدرت پیش‌بینی و (۸) معیار GOF برای برازش کلی مدل (کوچک: ۰,۱، متوسط: ۰,۲۵، بزرگ: ۰,۳۶) بودند. تمامی فرآیندهای تحلیل داده‌ها با دقت و شفافیت انجام شد و نتایج به صورت جزئی گزارش شدند.

۴ یافته‌ها و بحث

براساس تحلیل داده‌های کیفی حاصل از ۱۴ مصاحبه عمیق با خبرگان حوزه گردشگری ورزشی و میراث فرهنگی، ۲۲۰ کد باز شناسایی و در نهایت در قالب ۲۵ کد محوری و ۵ دسته اصلی پارادایمی دسته‌بندی شدند. جدول ۱ خلاصه‌ای از نتایج کدگذاری سه مرحله‌ای را نشان می‌دهد.

ورزشی داخلی و خارجی (حدود ۷۰۰۰ نفر)، باشگاه‌های ورزشی و مراکز تفریحی-ورزشی (حدود ۸۰۰ نفر)، و مردم محلی و جوامع میزبان (حدود ۸۵۰ نفر) بودند. حجم کل جامعه، حدود ۹۰۰۰ نفر تخمین زده شد. از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای استفاده شد تا نمایندگی مناسبی از گروه‌های مختلف ذی‌نفعان تضمین شود. براساس جدول مورگان حجم نمونه ۳۸۴ نفر تعیین گردید که با سطح اطمینان ۹۵ درصد و حاشیه خطای ۵ درصد محاسبه شده بود. این نمونه به صورت نسبتی بین گروه‌های مختلف تخصیص یافت: مدیران و سیاست‌گذاران (۶۳ نفر)، فعالان و کارآفرینان (۸۴ نفر)، گردشگران ورزشی (۱۸۶ نفر)، باشگاه‌ها و مراکز (۳۴ نفر) و مردم محلی (۳۶ نفر). نتایج آزمون کفایت نمونه‌ها را با مقدار ۰,۹۱۲ تأیید کرد که نشان‌دهنده کفایت عالی نمونه‌گیری است.

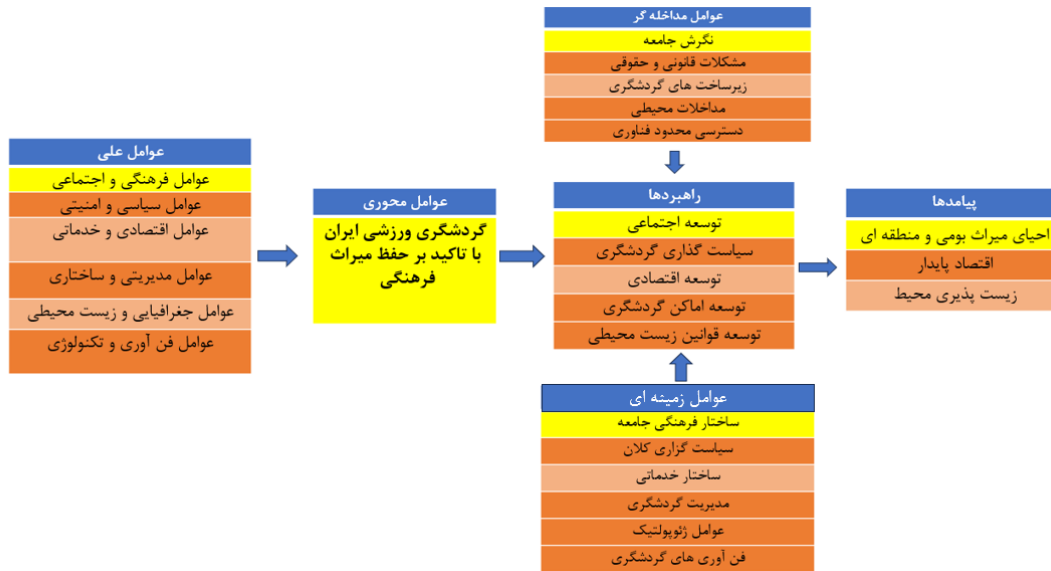
ابزار گردآوری داده در بخش کمی، پرسشنامه محقق‌ساخت بود که براساس کدهای اولیه و مقولات حاصل از بخش کیفی تدوین شده و شامل ۲۲۰ گویه در قالب شش مؤلفه اصلی (شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها، پیامدها و متغیرهای جمعیت‌شناختی) بود. گویه‌ها براساس مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای (از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف) طراحی شدند. پرسشنامه ابتدا با ۳۰ نفر از ذی‌نفعان آزمایشی (pilot test) انجام شد و براساس نتایج، ۲۵ گویه حذف یا اصلاح گردید تا نسخه نهایی شامل ۱۹۵ گویه تهیه شد. جمع‌آوری داده‌های کمی از اردیبهشت تا تیرماه سال ۱۴۰۳ (بازه زمانی سه ماه) انجام شد. پرسشنامه‌ها به صورت حضوری (۶۰ درصد) و مجازی از طریق پلتفرم‌های آن‌لاین (۴۰ درصد) توزیع شدند. نرخ بازگشت پرسشنامه‌ها ۸۹ درصد (۳۴۲ نفر) بود. روایی ابزار کمی از طریق روایی محتوایی (بررسی توسط ۵ متخصص)، روایی سازه‌ای (تحلیل عاملی تأییدی) و



جدول ۱. نتایج کدگذاری باز، محوری و انتخابی

کد مصاحبه- شوندگان	نمونه کدهای باز	تعداد کدهای باز	کدگذاری محوری	کدگذاری انتخابی
Q1, Q4, Q5, Q6, Q10, Q11, Q13	آموزش و آگاهی عمومی، ورزش‌های بومی و سنتی، آداب و رسوم محلی، رویدادهای ورزشی و فرهنگی، همکاری نهادها، مشارکت جامعه محلی	۳۸	عوامل فرهنگی و اجتماعی	شرایط علی
Q1, Q2, Q4, Q6, Q7, Q8, Q10, Q14	امنیت، روابط دولت با سایر کشورها، سیاست‌های حمایتی دولت، پایبندی به قوانین بین‌المللی	۲۲	عوامل سیاسی و امنیتی	
Q2, Q7, Q12	زیرساخت‌های گردشگری ورزشی، توسعه مشاغل محلی، خدمات ارزی و بانک‌داری، بازاریابی هدفمند، خدمات اقامتی و رفاهی	۲۸	عوامل اقتصادی و خدماتی	
Q1, Q2, Q4, Q6, Q7, Q8, Q10, Q14	دوره‌های آموزشی، مدیریت رویدادها و جشنواره‌ها، مدیریت منابع انسانی، طراحی مدرن اماکن ورزشی	۱۹	عوامل مدیریتی و ساختاری	
Q3, Q4, Q5, Q6, Q7, Q8, Q11	طبیعت چهار فصل ایران، تنوع جاذبه‌های طبیعی و تاریخی، دسترسی به جاذبه‌ها	۱۵	عوامل جغرافیایی و زیست محیطی	
Q4, Q11	فناوری‌های نوین در بازاریابی، پلتفرم‌های مجازی، حفاظت از میراث فرهنگی با تکنولوژی	۱۲	عوامل فناوری و تکنولوژی	
Q1, Q4, Q5, Q8, Q11, Q12,	مهمان‌نوازی و برخورد ساکنین، رسوم و آداب محلی، اطلاع‌رسانی و تبلیغات، مشارکت جامعه محلی، نیروهای داوطلب	۲۴	ساختار فرهنگی جامعه	
Q2, Q3, Q5, Q7, Q8, Q9, Q10, Q11	ایمنی، ثبات سیاسی کشور، دیپلماسی عمومی مدیران، تسهیل ورود و خروج گردشگران، هماهنگی سازمان‌ها	۱۸	سیاست‌گذاری کلان	
Q1, Q10, Q12	سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها، سیستم بانکی بین‌المللی، آژانس‌های مسافرتی، کیفیت تورگردان‌ها، توسعه پایدار	۱۶	ساختار خدماتی	
Q1, Q4, Q5, Q6, Q10, Q11, Q12	مدیریت مناسب تورهای گردشگری، ایجاد خاطره مطلوب، تضمین امنیت سرمایه‌گذاری، استفاده از روش‌های پایدار	۱۱	مدیریت گردشگری	
Q1, Q2, Q4, Q6, Q7, Q8, Q10, Q12	موقعیت جغرافیایی کشور، موقعیت استراتژیک، برگزاری رویدادها در مقاصد گردشگری، وجود جاذبه‌های طبیعی	۸	عوامل ژئوپولیتیک	
Q1, Q2, Q5, Q6, Q10, Q11, Q12	فناوری‌های نوین اطلاعات و ارتباطات، پلتفرم‌های آن‌لاین، اطلاع‌رسانی چندزبانه، شیوه‌های مدرن رزرو	۹	فناوری‌های گردشگری	

Q1, Q2, Q5, Q10, Q12	سطح آگاهی جامعه، حفظ ورزش‌های بومی، محدودیت‌های فرهنگی و مذهبی، عدم تطابق فرهنگ گردشگران، ضعف معرفی ظرفیت‌ها	۲۱	نگرش جامعه	شرایط مداخله‌گر
Q1, Q2, Q3	محدودیت وجود امنیت، سیاست‌های محدودکننده، محدودیت ثبات سیاسی، تحریم‌ها، قوانین سختگیرانه، مخدوش شدن تصویر کشور	۱۹	مشکلات قانونی و حقوقی	
Q1, Q2, Q5, Q6, Q9, Q10	کمبود زیرساخت‌های مناسب، محدودیت‌های دسترسی، مشکلات حمایت مالی، کیفیت حمل‌ونقل، مدیریت جداگانه ورزش و گردشگری	۱۷	زیرساخت‌های گردشگری	
Q1, Q4, Q5, Q6, Q7, Q8	تغییرات اقلیمی، تغییر کاربری اراضی، تخریب محیط‌زیست، پراکنش نامناسب فصلی گردشگران، تولید زباله و آلودگی	۸	مداخلات محیطی	
Q2, Q7, Q12	محدودیت‌های فناوری‌های نوین در بازاریابی، کمبود تکنولوژی مدرن، سیستم اطلاع‌رسانی ناقص	۶	دسترسی محدود فناوری	
Q13	حفظ و ترویج ورزش‌های سنتی، آموزش نسل جدید، تقویت همکاری دولت و بخش خصوصی، معرفی میراث فرهنگی، ثبت میراث در یونسکو	۱۶	توسعه اجتماعی	راهبردها
Q1, Q11	امنیت و ایمنی برای گردشگران، اصلاح روابط سیاسی با جامعه جهانی، استفاده از تجربیات کشورهای موفق، تحکیم روابط سیاسی	۸	سیاست‌گذاری گردشگری	
Q11, Q12	اختصاص بودجه کافی، حمایت از بخش خصوصی، ایجاد توازن بین توسعه اقتصادی و حفاظت از فرهنگ، توسعه زیرساخت‌ها، ایجاد منابع درآمدی جدید	۱۴	توسعه اقتصادی	
Q2, Q7, Q12	تدوین برنامه جامع گردشگری ورزشی، تنظیم آیین‌نامه‌ها، تشکیل معاونت گردشگری ورزشی، تأسیس مراکز محلی، تهیه شناسنامه جاذبه‌ها	۱۹	توسعه اماکن گردشگری	
Q1, Q2, Q3	استفاده از واقعیت مجازی، توسعه برندهای گردشگری ورزشی، ترویج گردشگری سبز، طراحی سایت‌های تخصصی، ارتقاء مدیریت سبز	۱۱	توسعه قوانین زیست‌محیطی	
Q1, Q2, Q5, Q6, Q9, Q10	احیای سنت‌ها و آداب محلی، ایجاد حس غرور ملی، بهبود تصویر مقصد گردشگری، حفاظت از اصالت میراث فرهنگی، اشاعه فرهنگ ورزش، اتحاد قومیتی و ملی	۲۶	احیای میراث بومی و منطقه‌ای	پیامدها
Q1, Q4, Q5, Q6, Q7, Q13	تأمین مالی مرمت میراث، رشد اقتصادی مقاصد گردشگری، ایجاد فرصت‌های شغلی، تقویت اقتصاد محلی، جذب سرمایه‌های داخلی و خارجی	۱۷	اقتصاد پایدار	
Q9, Q11, Q14	افزایش زیست‌پذیری محیطی، حفظ چشم‌اندازهای طبیعی، کاهش آلاینده‌ها، کاهش استفاده از منابع انرژی، جمع‌آوری و دفع ایمن پسماندها	۱۲	زیست‌پذیری محیط	



شکل ۲. الگوی پارادایمی گردشگری ورزشی ایران با تأکید بر حفظ میراث فرهنگی

نتایج تحلیل عاملی تأییدی برای بررسی روایی ابزار اندازه‌گیری در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. نتایج تحلیل عاملی تأییدی

شاخص برآزش	مقدار به دست آمده	حد مطلوب	وضعیت
KMO	۰٫۹۱۲	۰٫۶ <	مطلوب
آزمون بارتلت	۱۲۴۵٫۹۸۶ (sig < 0.001)	معنی دار	مطلوب
بارهای عاملی	۰٫۶۴-۰٫۷۸	۰٫۴ <	مطلوب
آماره t	۷٫۴۵-۹٫۵۸	۱٫۹۶ <	مطلوب

در محدوده ۰٫۶۴ تا ۰٫۷۸ قرار دارند که نشان‌دهنده همبستگی قوی هر گویه با سازه مربوطه است. بالاترین بار عاملی مربوط به گویه "تاریخ و فرهنگ غنی ایران" (۰٫۷۸) است که اهمیت این عامل را در نظر پاسخ‌گویان تأیید می‌کند.

جدول ۳، نتایج بررسی پایایی و روایی همگرا برای مؤلفه‌های اصلی مدل را نشان می‌دهد.

نتایج تحلیل عاملی تأییدی نشان می‌دهد که ابزار اندازه‌گیری از کیفیت مطلوبی برخوردار است. مقدار KMO برابر ۰٫۹۱۲ که بسیار نزدیک به یک است، نشان‌دهنده کفایت عالی نمونه‌گیری و مناسب بودن داده‌ها برای تحلیل عاملی می‌باشد. آزمون بارتلت با سطح معنی‌داری کمتر از ۰٫۰۰۱ تأیید می‌کند که ماتریس همبستگی متغیرها برای تحلیل عاملی مناسب است. بارهای عاملی تمامی گویه‌ها



جدول ۳. پایایی و روایی همگرایی مؤلفه‌های اصلی

AVE	پایایی ترکیبی	آلفای کرونباخ	مؤلفه اصلی
۰,۷۵۸	۰,۹۲۵	۰,۸۹۲	شرایط علی (پیشران‌های گردشگری)
۰,۷۴۵	۰,۹۱۸	۰,۸۸۵	شرایط زمینه‌ای
۰,۷۳۵	۰,۹۱۲	۰,۸۷۸	شرایط مداخله‌گر
۰,۷۶۲	۰,۹۲۸	۰,۸۹۵	راهبردها
۰,۷۴۸	۰,۹۲۱	۰,۸۸۸	پیامدها

نتایج پایایی و روایی همگرا نشان می‌دهد که تمامی مؤلفه‌های اصلی مدل از کیفیت اندازه‌گیری عالی برخوردار هستند. مقادیر آلفای کرونباخ همگی بالای ۰,۸۷ قرار دارند که نشان‌دهنده پایایی درونی بسیار بالای ابزار است. بالاترین پایایی مربوط به راهبردها (۰,۸۹۵) است که اهمیت این بُعد را در مدل تأیید می‌کند. پایایی ترکیبی نیز برای همه مؤلفه‌ها بالای ۰,۹۱ است که از حد مطلوب ۰,۷ بسیار فراتر رفته و نشان‌دهنده همسانی درونی عالی است. مقادیر

نتایج همگی بالای ۰,۷۳ هستند که از حد مطلوب ۰,۵ بسیار بیشتر بوده و روایی همگرایی قوی را تأیید می‌کند. این نتایج نشان می‌دهد که هر مؤلفه توانایی بالایی در اندازه‌گیری سازه مربوط به خود دارد.

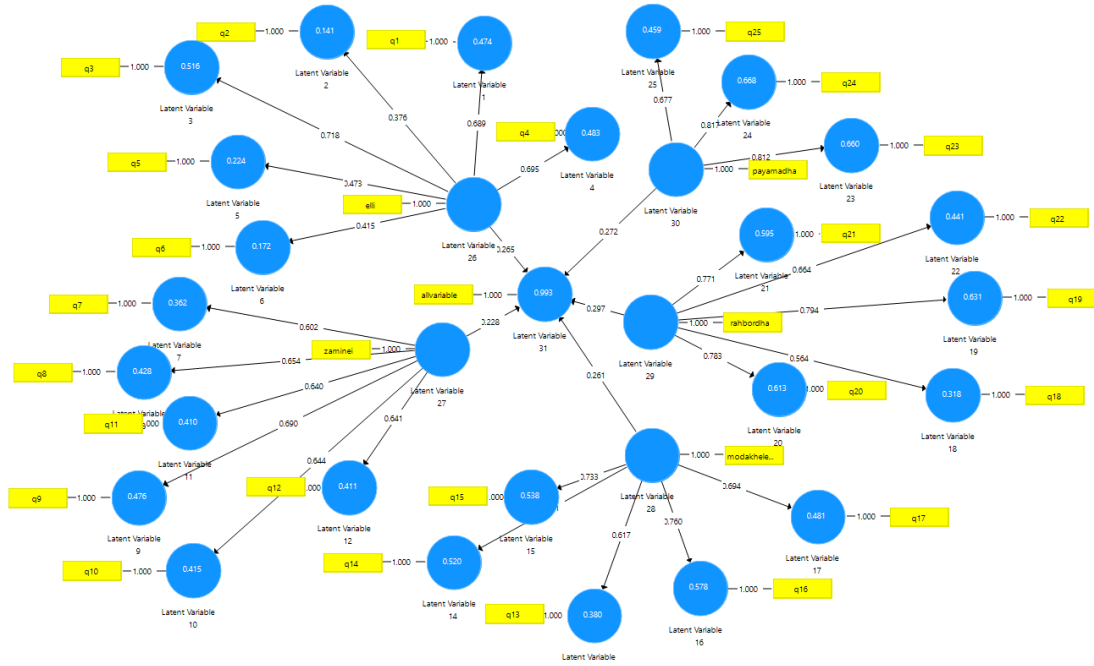
نتایج آزمون روایی واگرا به روش فورنل و لاکر در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴. ماتریس روایی واگرا (فورنل و لاکر)

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵
۱. شرایط علی	۰,۸۷۱				
۲. شرایط زمینه‌ای	۰,۷۸۵	۰,۸۶۳			
۳. شرایط مداخله‌گر	۰,۷۴۲	۰,۷۹۸	۰,۸۵۷		
۴. راهبردها	۰,۸۲۵	۰,۸۱۲	۰,۷۷۵	۰,۸۷۳	
۵. پیامدها	۰,۷۹۵	۰,۷۸۸	۰,۷۵۲	۰,۸۴۵	۰,۸۶۵

نتایج روایی واگرا تأیید می‌کند که تمامی مؤلفه‌های اصلی مدل از یکدیگر متمایز هستند. مقادیر قطر اصلی (ریشه دوم AVE) در همه موارد از همبستگی‌های بین مؤلفه‌ای بیشتر هستند که نشان‌دهنده روایی واگرای مناسب است. قوی‌ترین همبستگی بین راهبردها و پیامدها (۰,۸۴۵) مشاهده

می‌شود که از نظر منطقی و نظری قابل توجیه است؛ زیرا اجرای راهبردهای مناسب منجر به دستیابی به پیامدهای مطلوب می‌شود. همبستگی بالای شرایط علی با راهبردها (۰,۸۲۵) نیز نشان می‌دهد که پیشران‌های گردشگری نقش مهمی در شکل‌گیری راهبردهای توسعه دارند.



شکل ۳. مدل نهایی پژوهش

جدول ۵، شاخص‌های برازش مدل ساختاری نهایی را نشان می‌دهد.

جدول ۵. شاخص‌های برازش مدل ساختاری

متغیر	R ²	Q ²	تفسیر قدرت تبیین
شرایط علی	۰,۳۸۵	۰,۲۶۸	متوسط
شرایط زمینه‌ای	۰,۳۷۲	۰,۲۵۵	متوسط
شرایط مداخله‌گر	۰,۳۵۸	۰,۲۴۲	متوسط
راهبردها	۰,۳۹۵	۰,۲۷۵	متوسط
پیامدها	۰,۴۱۲	۰,۲۸۵	متوسط تا قوی

معیار GOF کلی مدل: ۰,۵۳۷ (برازش قوی)

تبیین تغییرات این متغیرها دارد. همه مقادیر Q² مثبت هستند که تأییدکننده قدرت پیش‌بینی مطلوب مدل برای تمامی متغیرها می‌باشد. معیار GOF کلی برابر ۰,۵۳۷ به دست آمد که براساس معیارهای ارزیابی کوهن (کوچک: ۰,۱، متوسط: ۰,۲۵، بزرگ: ۰,۳۶) نشان‌دهنده برازش قوی مدل ساختاری است و اعتبار علمی مدل پیشنهادی را به‌طور قاطع تأیید می‌کند.

نتایج برازش مدل ساختاری نشان می‌دهد که مدل پیشنهادی از قدرت تبیینی و پیش‌بینی مناسبی برخوردار است. بالاترین مقدار R² مربوط به پیامدها (۰,۴۱۲) است که نشان می‌دهد حدود ۴۱ درصد از واریانس پیامدهای گردشگری ورزشی توسط مدل تبیین می‌شود. این مقدار در محدوده متوسط تا قوی قرار دارد و نشان‌دهنده قدرت تبیینی مناسب مدل برای متغیر وابسته است. مقادیر R² سایر متغیرها نیز در محدوده متوسط (بین ۰,۳۵۸ تا ۰,۳۹۵) قرار دارند که نشان می‌دهد مدل توانایی مناسبی در



۵ نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش که با هدف طراحی مدل گردشگری ورزشی ایران با تأکید بر حفظ میراث فرهنگی انجام شد، درک جامعی از ابعاد پیچیده و چندوجهی این پدیده ارائه می‌دهد و درعین حال هم-سوئی قابل توجهی با مطالعات پیشین نشان می‌دهد. نتایج تحلیل کیفی نشان داد که عوامل فرهنگی و اجتماعی با ۳۸ کد باز، به‌عنوان قوی‌ترین پیشران گردشگری ورزشی شناسایی شدند که این یافته به‌طور کامل با مطالعات پیشین هم‌سو است. Ghasemi و همکاران در سال ۲۰۲۵ نیز در مدل نوآوری خود، تعاملات فرهنگی را به‌عنوان یکی از شش مقوله اصلی شناسایی و بر اهمیت آن در توسعه گردشگری ورزشی تأکید کردند. همچنین Haghghat و همکاران در همان سال در آینده‌پژوهی خود، گویه‌های بومی را به‌عنوان مهم-ترین عامل توسعه معرفی کردند که نشان‌دهنده اهمیت ریشه‌های فرهنگی و هویتی در این حوزه است. Mousavi نیز در سال ۲۰۲۱ جاذبه‌های گردشگری ورزشی را به‌عنوان شرایط علی اساسی برای توسعه پایدار شناسایی کرد و بر نقش محوری میراث فرهنگی در جذب گردشگران تأکید داشت. این تطابق گسترده نشان می‌دهد که میراث غنی ورزش‌های سنتی ایران مانند زورخانه‌ای، کشتی، تیراندازی با کمان و ورزش‌های بومی مختلف مناطق، نه‌تنها یک مزیت رقابتی بالقوه، بلکه یک محرک بالفعل و ثابت‌شده برای جذب گردشگران ورزشی است که به دنبال تجربه‌ای اصیل و فراتر از صرفاً فعالیت‌های ورزشی هستند و می‌خواهند با فرهنگ و هویت اصیل ایرانی ارتباط برقرار کنند.

نتایج کمی این یافته‌های کیفی را به‌صورت قاطع تأیید و اعتبار علمی آن‌ها را تقویت کرد. مقدار KMO برابر ۰٫۹۱۲ و آزمون بارتلت با سطح معنی‌داری کم‌تر از ۰٫۰۰۱، کفایت عالی نمونه‌گیری را نشان داد و اطمینان بخشید که داده‌های جمع‌آوری‌شده برای تحلیل عاملی مناسب هستند. بالاترین بار عاملی مربوط به گویه "تاریخ و فرهنگ غنی ایران" با مقدار

۰٫۷۸ بود که این یافته را از منظر کمی تأیید می‌کند و نشان می‌دهد که پاسخ‌دهندگان به‌طور قاطع بر اهمیت این عامل در توسعه گردشگری ورزشی اتفاق نظر داشتند. این نتیجه کاملاً با Haghghat و همکاران در سال ۲۰۲۴ هم‌سو است که دو عامل گویه‌های بومی و روابط بین‌الملل را به-عنوان بیشترین تأثیرگذار بر گردشگری ورزشی در ایران معرفی کردند و بر ضرورت توجه به هر دو بعد داخلی و خارجی تأکید داشتند. شناسایی شرایط زمینه‌ای در شش دسته اصلی شامل ساختار فرهنگی جامعه، سیاست‌گذاری کلان، ساختار خدماتی، مدیریت گردشگری، عوامل ژئوپولیتیک و فناوری‌های گردشگری نیز با مطالعات پیشین همخوانی دارد و نشان می‌دهد که توسعه گردشگری ورزشی نیازمند توجه به طیف گسترده‌ای از عوامل زمینه‌ای است. González-García و همکاران در سال ۲۰۲۲ بر اهمیت درک ساکنین محلی از تأثیرات گردشگری ورزشی تأکید دارند و معتقدند که بدون حمایت و مشارکت فعال جامعه محلی، توسعه پایدار این صنعت امکان‌پذیر نیست. Ghasemi و همکاران در سال ۲۰۲۵ سرمایه اجتماعی و زیرساخت فناوری را به‌عنوان شرایط زمینه‌ای معرفی کردند و بر نقش آن‌ها در تسهیل فرآیند توسعه تأکید کردند. Mahmoudi و همکاران نیز در سال ۲۰۲۱ رویه‌های مدیریتی و بسترهای بین‌المللی را به-عنوان عوامل مهم شناسایی کردند که نشان‌دهنده پیچیدگی و چندبعدی بودن این پدیده است.

نتایج کمی نشان داد که سیاست‌گذاری کلان بالاترین پایایی ۰٫۸۵۵ و ضریب تعیین ۰٫۳۹۲، نقش حیاتی خود را تأیید و به‌عنوان یکی از تعیین‌کننده‌ترین عوامل در توسعه گردشگری ورزشی عمل می‌کند. این نتیجه با Haghghat و همکاران در سال ۲۰۲۴ هم‌سو است که سناریوی توسعه ایده‌آل را با رفع محدودیت‌های بین‌المللی و برنامه‌ریزی روی قابلیت‌های منطقه‌ای مرتبط می‌داند و معتقد است که بدون سیاست‌گذاری‌های کلان و راهبردی، حتی با وجود پتانسیل‌های بالا،

اولاً، ایران با تاریخ هفت‌هزار ساله و میراث فرهنگی غنی که شامل تمدن‌های باستانی، هنرهای سنتی، ادبیات کهن و ورزش‌های اصیل است، یک هویت فرهنگی قوی دارد که در تمامی جنبه‌های زندگی اجتماعی نفوذ و به‌عنوان یک عامل یکپارچه‌کننده عمل می‌کند. دوماً، ورزش‌های سنتی ایران مانند زورخانه‌ای که با آیین‌های خاص، موسیقی سنتی و فلسفه اخلاقی همراه است، نه تنها فعالیت‌های ورزشی هستند، بلکه نمادهای فرهنگی و هویتی هستند که با آداب و رسوم محلی، اعتقادات مذهبی و ارزش‌های اجتماعی عمیقاً پیوند دارند و بخشی جدایی‌ناپذیر از هویت ملی محسوب می‌شوند.

سوماً، در بافت ایرانی، مشارکت جامعه محلی و حس تعلق به میراث فرهنگی، انگیزه اصلی برای حمایت از توسعه گردشگری ورزشی است و بدون این حمایت، هیچ برنامه‌ای نمی‌تواند به موفقیت پایدار دست یابد. این امر توضیح می‌دهد که چرا Ghasemi و همکاران در سال ۲۰۲۵ نیز تعاملات فرهنگی را مقوله اصلی خود قرار دادند و بر نقش آن در ایجاد تجربه‌های اصیل برای گردشگران تأکید کردند. چهارماً، جامعه ایرانی به دلیل تنوع قومی و فرهنگی، دارای ورزش‌های سنتی متنوعی است که هرکدام نماینده فرهنگ خاص منطقه‌ای هستند، از کشتی پهلوانی در خراسان گرفته تا چوگان در آذربایجان و ورزش‌های محلی در کردستان و لرستان که این تنوع می‌تواند به‌عنوان یک مزیت رقابتی در جذب گردشگران ورزشی عمل کند. نقش حیاتی سیاست‌گذاری کلان با ضریب تعیین ۰٫۳۹۲ به‌عنوان شرط زمینه‌ای اساسی، نیازمند تبیین دقیق‌تری است که ریشه در شرایط خاص ژئوپولیتیکی ایران دارد. این نتیجه از این واقعیت ناشی می‌شود که ایران در شرایط ژئوپولیتیکی خاصی قرار دارد که شامل تحریم‌های بین‌المللی، محدودیت‌های سیاسی، چالش‌های دیپلماتیک و نیاز به دیپلماسی فعال و هوشمندانه است. بدون سیاست‌گذاری‌های هوشمندانه در سطح ملی که شامل تعامل سازنده با جامعه بین‌المللی، رفع موانع

نمی‌توان به اهداف مطلوب دست یافت. اگرچه نتایج پژوهش حاضر با بیشتر مطالعات پیشین هم‌سو است، اما برخی تفاوت‌های معنی‌دار وجود دارند که نیازمند توجه و تبیین دقیق‌تری هستند. برخلاف Nayeibi در سال ۲۰۲۴ که بر ظرفیت‌های بیابان و اکوتوریسم ورزشی تأکید دارد و معتقد است که مناطق بیابانی ایران پتانسیل بالایی برای جذب گردشگران ورزشی دارند، این پژوهش نشان داد که عوامل جغرافیایی و زیست‌محیطی تنها ۱۵ کد باز را شامل می‌شود و اهمیت کم‌تری نسبت به عوامل فرهنگی-اجتماعی با ۳۸ کد دارند. این تفاوت احتمالاً براساس تفاوت جغرافیایی و اقلیمی مطالعات است و نشان می‌دهد که در بافت کلی ایران، عوامل فرهنگی و اجتماعی نسبت به عوامل طبیعی و جغرافیایی اهمیت بیشتری دارند، هرچند که در مناطق خاصی مانند کویر لوت یا کویر مرنجاب، عوامل طبیعی می‌توانند نقش برجسته‌تری داشته باشند.

همچنین برخلاف Johan و همکاران در سال ۲۰۲۳ که عدم توانایی دولت و سازمان‌های محلی را در همکاری به‌عنوان مانع اصلی معرفی کردند و بر نقش نهادهای حکومتی تأکید داشتند، این پژوهش نشان داد که نگرش جامعه با ۲۱ کد به‌عنوان مهم‌ترین شرط مداخله‌گر عمل می‌کند و بر اهمیت سطح آگاهی جامعه و حفظ ورزش‌های بومی تأکید دارد. این یافته نشان می‌دهد که در بافت ایرانی، عوامل فرهنگی و اجتماعی حتی بر موانع مدیریتی و نهادی غلبه می‌یابند و بدون تغییر نگرش جامعه و افزایش آگاهی عمومی، حتی بهترین سیاست‌ها و برنامه‌های دولتی نیز نمی‌توانند به موفقیت برسند. این تفاوت ممکن است ناشی از تفاوت‌های فرهنگی بین کشورهای مختلف باشد و نشان می‌دهد که در ایران، جامعه نقش محوری‌تری در توسعه گردشگری ورزشی نسبت به برخی کشورهای دیگر دارد. اهمیت استثنایی عوامل فرهنگی-اجتماعی با ۳۸ کد به دلایلی چندگانه قابل تبیین است که ریشه در ویژگی‌های منحصربه‌فرد جامعه و تاریخ ایران دارد.

هستند، اما فاقد جاده‌های مناسب و ایمن، تسهیلات اقامتی با استانداردهای بین‌المللی، خدمات بهداشتی و درمانی، سیستم‌های ارتباطی مدرن، مراکز اطلاع‌رسانی گردشگری و امکانات رفاهی لازم هستند که این کمبودها مانع جدی برای جذب گردشگران، به‌ویژه گردشگران خارجی، محسوب می‌شوند.

نقش راهبردی توسعه اجتماعی با ۱۶ کد به‌عنوان مهم‌ترین راهبرد، نشان می‌دهد که بدون تغییر نگرش جامعه و افزایش آگاهی درباره اهمیت گردشگری ورزشی و حفاظت از میراث فرهنگی، سایر راهبردها مؤثر نخواهند بود و نمی‌توانند به اهداف مطلوب دست یابند. این یافته از این واقعیت ناشی می‌شود که توسعه گردشگری ورزشی نیازمند مشارکت فعال جامعه محلی است که شامل پذیرش گردشگران، ارائه خدمات مهمان‌نوازی، حفظ و احیای ورزش‌های سنتی، انتقال دانش و مهارت‌های بومی به نسل جوان و مشارکت در برنامه‌های توسعه است. بدون حمایت و درک جامعه محلی، حتی رویدادهای ورزشی بزرگ نیز نمی‌توانند به موفقیت طولانی‌مدت دست یابند و ممکن است با مقاومت یا بی‌تفاوتی جامعه مواجه شوند. توسعه اجتماعی باید شامل برنامه‌های آموزش و آگاهی‌بخشی، ایجاد فرصت‌های شغلی برای جامعه محلی، تقویت احساس مالکیت و تعلق به میراث فرهنگی، توسعه مهارت‌های کارآفرینی و مدیریت گردشگری و ایجاد سازوکارهای مشارکتی در تصمیم‌گیری‌ها باشد تا بتواند به‌طور مؤثر در تغییر نگرش و افزایش حمایت جامعه نقش‌آفرینی کند. پیامدهای اقتصادی-اجتماعی متوازن که در قالب اقتصاد پایدار با ضریب تعیین ۰٫۵۱۲ و احیای میراث بومی و منطقه‌ای با ۲۶ کد به‌عنوان دو پیامد اساسی شناسایی شدند، نشان می‌دهد که گردشگری ورزشی موفق نمی‌تواند صرفاً بر اهداف اقتصادی تمرکز کند و باید تعادلی بین منافع اقتصادی و حفاظت از میراث فرهنگی برقرار نماید. این پژوهش نشان داد که توسعه پایدار گردشگری ورزشی نیازمند تعادل بین منافع اقتصادی مانند درآمدزایی

حقوقی و قانونی، ایجاد امنیت برای گردشگران و سرمایه‌گذاران و توسعه زیرساخت‌های لازم است، حتی اگر زیرساخت‌ها و منابع انسانی کافی وجود داشته باشند، امکان دستیابی به اهداف گردشگری ورزشی محدود خواهد بود و پتانسیل‌های موجود به فعلیت تبدیل نخواهند شد.

این یافته با Haghghat و همکاران در سال ۲۰۲۴ هم‌سو است که سناریوی ظلمت گردشگری ورزشی را به علت فشارهای خارجی، تحریم‌های بین‌المللی و نبود عزم داخلی برای برنامه‌ریزی راهبردی معرفی کردند و هشدار دادند که بدون سیاست‌گذاری‌های مناسب، صنعت گردشگری ورزشی ممکن است به رکود و افول دچار شود. همچنین سیاست‌گذاری کلان باید شامل تدوین قوانین و مقررات شفاف، ایجاد سازوکارهای حمایتی برای بخش خصوصی، تسهیل صدور ویزا برای گردشگران ورزشی، توسعه زیرساخت‌های ارتباطی و حمل‌ونقل و ایجاد هماهنگی بین دستگاه‌های مختلف دولتی باشد تا بتواند به‌طور مؤثر در توسعه این صنعت نقش‌آفرینی کند. زیرساخت‌های گردشگری با ضریب تعیین ۰٫۳۷۸ و بالاترین پایایی ۰٫۸۶۵ در بخش شرایط مداخله‌گر نشان داد که کمبود زیرساخت‌های مناسب یک مانع عملی و ملموس است که نیازمند توجه جدی و سرمایه‌گذاری قابل توجه است. این یافته متفاوت از مطالعات خارجی است که بیشتر بر موانع نرم‌افزاری شامل قانونی، سیاسی و مدیریتی تأکید دارند و معمولاً فرض می‌کنند که زیرساخت‌های سخت‌افزاری در سطح قابل قبولی وجود دارند. در بافت ایرانی، این تفاوت ناشی از این است که بسیاری از مناطق دارای جاذبه‌های گردشگری ورزشی، از زیرساخت‌های کافی برای پذیرش گردشگران محروم هستند و این کمبود به‌عنوان یک مانع اساسی در مسیر توسعه عمل می‌کند. مثلاً، بسیاری از مناطق کوهستانی و روستایی که دارای ورزش‌های سنتی برجسته‌ای مانند کوه‌نوردی، اسب‌سواری، تیراندازی با کمان و ورزش‌های بومی

از این ظرفیت به‌عنوان یک ابزار نرم‌افزاری برای بهبود تصویر کشور و جذب گردشگران استفاده کند.

این امر شامل میزبانی رویدادهای ورزشی بین‌المللی مانند مسابقات جهانی کشتی، زورخانه‌ای و سایر ورزش‌های سنتی، ثبت ورزش‌های سنتی ایران در لیست میراث ناملموس بشری یونسکو که می‌تواند به شناخت جهانی و حفاظت بهتر از این میراث کمک کند، همکاری با سازمان‌های بین‌المللی ورزشی و گردشگری برای تبادل تجربیات و جذب سرمایه‌گذاری، تولید و پخش محتوای تبلیغاتی در رسانه‌های بین‌المللی و شبکه‌های اجتماعی، دعوت از رسانه‌ها و بلاگرهای ورزشی بین‌المللی برای بازدید و معرفی جاذبه‌های ورزشی ایران و برگزاری نمایشگاه‌ها و جشنواره‌های ورزشی در کشورهای هدف است که همه این اقدامات می‌تواند به بهبود تصویر ایران و افزایش جذابیت آن به‌عنوان یک مقصد گردشگری ورزشی کمک کند. نتایج نشان داد که کمبود زیرساخت‌ها یک مانع عملی اساسی با ضریب تعیین ۰٫۳۷۸ است که نیازمند سرمایه‌گذاری قابل توجه و برنامه‌ریزی بلندمدت است. بنابراین، توصیه می‌شود که دولت بودجه‌های مخصوص را برای توسعه زیرساخت‌های گردشگری ورزشی در مناطق دارای ورزش‌های سنتی برجسته اختصاص دهد و این بودجه‌ها باید به‌صورت هدفمند و براساس اولویت‌بندی علمی صرف شوند. این فعالیت شامل توسعه جاده‌های مناسب و ایمن برای دسترسی به مقاصد گردشگری ورزشی، احداث و توسعه تسهیلات اقامتی با استانداردهای بین‌المللی مانند هتل‌ها، مهمان‌پذیرها و اقامتگاه‌های بوم‌گردی، ایجاد مراکز آموزشی و تمرینی برای ورزش‌های سنتی که بتوانند به‌عنوان جاذبه گردشگری نیز عمل کنند، توسعه خدمات بهداشتی و درمانی در مناطق گردشگری برای تأمین امنیت سلامت گردشگران، ایجاد سیستم‌های ارتباطی مدرن شامل اینترنت پرسرعت و پوشش تلفن همراه، احداث مراکز اطلاع‌رسانی گردشگری و راهنمایی برای ارائه اطلاعات به گردشگران و توسعه

اشتغال‌زایی و توسعه کسب‌وکارهای محلی و حفاظت از میراث فرهنگی شامل حفظ ورزش‌های سنتی، انتقال دانش بومی، حمایت از هنرمندان و ورزشکاران محلی و جلوگیری از تخریب فرهنگی است.

این یافته با Morfoulaki و همکاران در سال ۲۰۲۳ هم‌سو است که گردشگری ورزشی را به‌عنوان نیروی محرکه پایداری مقاصد معرفی کردند و بر ضرورت توجه هم‌زمان به ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی تأکید داشتند و معتقد بودند که توسعه یک‌بعدی نمی‌تواند پایدار باشد و در بلندمدت با شکست مواجه خواهد شد. براساس یافته‌های این پژوهش، پیشنهادات عملیاتی متعددی برای سیاست‌گذاران و مسؤولان دولتی ارائه می‌شود که می‌تواند به توسعه گردشگری ورزشی کمک کند. نتایج نشان داد که مدیریت جداگانه ورزش و گردشگری با ۱۷ کد در شرایط مداخله‌گر، یک مانع اساسی است که باعث عدم هماهنگی، تکرار فعالیت‌ها، اتلاف منابع و کاهش کارایی برنامه‌ها می‌شود. بنابراین، توصیه می‌شود که وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی یک معاونت تخصصی برای گردشگری ورزشی تأسیس کند که با وزارت ورزش و جوانان هماهنگی مستقیم و مستمر داشته باشد و به‌عنوان یک مرجع واحد برای تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی و اجرای سیاست‌ها عمل نماید. این معاونت باید مسؤول تدوین برنامه‌های جامع و بلندمدت، تنظیم آیین‌نامه‌ها و استانداردهای لازم، هماهنگی میان دستگاه‌های مختلف اعم از ملی و محلی، نظارت بر اجرای برنامه‌ها، ارزیابی عملکرد و اصلاح سیاست‌ها بر اساس بازخوردها باشد تا بتواند به‌طور مؤثر در توسعه این صنعت نقش‌آفرینی و از تضاد منافع و عدم هماهنگی جلوگیری کند. با توجه به اهمیت سیاست‌گذاری کلان با ضریب تعیین ۰٫۳۹۲، توصیه می‌شود که دولت برنامه‌های دیپلماسی عمومی را برای معرفی ورزش‌های سنتی ایران در سطح بین‌المللی تقویت و

تلویزیونی و رادیویی با کیفیت بالا که به معرفی ورزش‌های سنتی، تاریخچه آن‌ها، فلسفه و ارزش‌های فرهنگی آن‌ها بپردازند، برگزاری کارگاه‌های آموزشی در مدارس، دانشگاه‌ها و مراکز فرهنگی برای آموزش عملی ورزش‌های سنتی و جلب مشارکت نسل جوان، انجام فعالیت‌های رسانه‌ای گسترده در شبکه‌های اجتماعی، وبسایت‌ها و پلتفرم‌های دیجیتال برای دسترسی به مخاطبان گسترده‌تر، برگزاری جشنواره‌ها و رویدادهای فرهنگی-ورزشی در سطح محلی و ملی برای ایجاد تجربه مستقیم و افزایش علاقه‌مندی، تولید محتوای آموزشی تعاملی شامل بازی‌های رایانه‌ای، اپلیکیشن‌های موبایل و محتوای واقعیت مجازی برای جذب نسل جوان و همکاری با مدارس و دانشگاه‌ها برای گنجاندن آموزش ورزش‌های سنتی در برنامه‌های درسی است که همه این اقدامات می‌تواند به افزایش آگاهی، تغییر نگرش و تقویت حس تعلق به میراث فرهنگی کمک کند.

نتایج نشان داد که تنوع در فعالیت‌های گردشگری ورزشی یک عامل مهم در جذب طیف گسترده‌ای از گردشگران با علایق و انتظارات مختلف است. بنابراین، توصیه می‌شود که سازمان‌های گردشگری بسته‌های گردشگری متنوع و جذاب را طراحی کنند که بتواند نیازهای مختلف گردشگران را برآورده و تجربه‌ای منحصر به فرد برای آن‌ها ایجاد کند. این بسته‌ها باید شامل ورزش‌های سنتی مختلف مانند زورخانه‌ای با آیین‌ها و موسیقی سنتی آن، کشتی پهلوانی با تاریخچه و فلسفه غنی آن، تیراندازی با کمان که یکی از ورزش‌های باستانی ایران است، چوگان که ورزشی اشرافی و تاریخی محسوب می‌شود و سایر ورزش‌های بومی مناطق مختلف مانند کشتی چوخه در مازندران، ورزش‌های سنتی کردستان و لرستان و ورزش‌های آیینی مختلف باشد و همچنین شامل رویدادهای فرهنگی مکمل مانند نمایش‌های سنتی، کنسرت‌های موسیقی محلی، بازدید از بازارهای سنتی و صنایع دستی و تجربه غذاهای محلی و بازدید از مقاصد تاریخی و

امکانات رفاهی و تفریحی مکمل است که همه این موارد می‌توانند به جذب و نگهداری گردشگران کمک و تجربه‌ای مطلوب برای آن‌ها ایجاد کنند.

با توجه به اهمیت سیاست‌گذاری کلان و مشکلات قانونی و حقوقی با ۱۹ کد که به‌عنوان موانع جدی شناسایی شدند، توصیه می‌شود که دولت تلاش‌های خود برای تأمین امنیت و ثبات سیاسی را تقویت کند و این امر را به‌عنوان یک اولویت ملی در نظر بگیرد. این امر نه‌تنها برای توسعه گردشگری ورزشی، بلکه برای توسعه کلی کشور در تمامی ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ضروری است و بدون آن هیچ برنامه توسعه‌ای نمی‌تواند به موفقیت برسد. تأمین امنیت شامل امنیت جانی و مالی گردشگران، امنیت سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی، امنیت حقوقی و قضایی برای فعالان اقتصادی و امنیت اطلاعاتی و سایبری است که همه این ابعاد باید به‌طور هم‌زمان مورد توجه قرار گیرند تا بتوان فضای مناسبی برای توسعه گردشگری ورزشی فراهم کرد. همچنین ثبات سیاسی شامل پیش‌بینی‌پذیری سیاست‌ها، ثبات قوانین و مقررات، تداوم برنامه‌های توسعه‌ای صرف‌نظر از تغییرات دولت و کاهش تنش‌های سیاسی داخلی و خارجی است که می‌تواند اعتماد سرمایه‌گذاران و گردشگران را جلب و زمینه را برای توسعه پایدار فراهم کند.

برای مدیران و سازمان‌های گردشگری و ورزشی نیز پیشنهادات عملیاتی مهمی ارائه می‌شود که می‌تواند به بهبود عملکرد و افزایش اثربخشی برنامه‌ها کمک کند. عوامل فرهنگی و اجتماعی با ۳۸ کد به‌عنوان قوی‌ترین پیشران شناسایی شدند که نشان‌دهنده اهمیت بالای آگاهی و نگرش جامعه است. بنابراین، توصیه می‌شود که سازمان‌های گردشگری و ورزشی برنامه‌های آموزش و آگاهی عمومی را برای معرفی ورزش‌های سنتی و اهمیت حفاظت از میراث فرهنگی به‌صورت گسترده و مستمر توسعه دهند و این برنامه‌ها باید به‌صورت هدفمند و با استفاده از روش‌های نوین آموزشی طراحی شوند. این شامل تولید و پخش برنامه‌های

ارائه تجربه‌های تعاملی و جذاب به گردشگران، مانند بازسازی مجازی رویدادهای تاریخی ورزشی، آموزش مجازی ورزش‌های سنتی و بازدیدهای مجازی از مکان‌های تاریخی، توسعه پلتفرم‌های آن‌لاین و اپلیکیشن‌های موبایل برای ارائه اطلاعات جامع، رزرو آن‌لاین، پرداخت الکترونیک و راهنمایی هوشمند، استفاده از سیستم‌های رزرو هوشمند و مدیریت ارتباط با مشتری برای بهبود کیفیت خدمات و شخصی‌سازی تجربه گردشگری، بهره‌گیری از رسانه‌های اجتماعی و بازاریابی دیجیتال برای دسترسی به مخاطبان جهانی و ایجاد جامعه آن‌لاین علاقه‌مندان، استفاده از تحلیل داده‌های بزرگ و هوش مصنوعی برای شناخت بهتر نیازها و ترجیحات گردشگران و بهینه‌سازی خدمات و توسعه سیستم‌های پرداخت الکترونیک امن و آسان برای تسهیل تراکنش‌های مالی است که همه این فناوری‌ها می‌تواند به بهبود تجربه گردشگران، افزایش کارایی عملیاتی، کاهش هزینه‌ها و افزایش رقابت‌پذیری کمک کند.

علی‌رغم نقاط قوت متعدد این پژوهش که شامل استفاده از روش ترکیبی، نمونه متنوع، تحلیل جامع و ارائه مدل یکپارچه است، برخی محدودیت‌ها وجود دارند که باید در تفسیر و تعمیم یافته‌ها مورد توجه قرار گیرند. محدودیت جغرافیایی یکی از مهم‌ترین محدودیت‌های این پژوهش است؛ زیرا این مطالعه بر روی خبرگان و ذی‌نفعان در سطح ملی متمرکز بود و نمونه‌ای نسبتاً محدود از مناطق مختلف ایران را شامل می‌شد و به دلیل محدودیت‌های زمانی و مالی، نتوانست تمامی مناطق ایران را به‌طور یکسان پوشش دهد. محدودیت زمانی نیز یک عامل مهم است که باید در نظر گرفته شود؛ زیرا این پژوهش در یک دوره زمانی محدود انجام شد و این بازه زمانی نسبتاً کوتاه است. شرایط سیاسی، اقتصادی و اجتماعی ممکن است در طول زمان تغییر کند و بر نتایج تأثیر بگذارد و برخی یافته‌ها ممکن است در شرایط متفاوت صدق نکنند. به‌عنوان مثال، تغییرات در سیاست‌های بین‌المللی، تحریم‌ها، نرخ ارز، ثبات

فرهنگی مرتبط مانند موزه‌ها، بناهای تاریخی، مکان‌های مذهبی و مناظر طبیعی منحصربه‌فرد باشد که این ترکیب می‌تواند تجربه‌ای جامع و به‌یادماندنی برای گردشگران ایجاد کند و انگیزه بازگشت مجدد آن‌ها را افزایش دهد.

با توجه به اهمیت مشارکت جامعه محلی با ۳۸ کد که به‌عنوان یک عامل حیاتی شناسایی شد، توصیه می‌شود که سازمان‌های گردشگری مراکز محلی را در مناطق دارای ورزش‌های سنتی برجسته تأسیس کنند و این مراکز باید به‌صورت مشارکتی و با محوریت جامعه محلی طراحی و مدیریت شوند. این مراکز باید توسط جامعه محلی مدیریت شوند تا احساس مالکیت و مسؤلیت در آن‌ها ایجاد شود و درآمد آن‌ها مستقیماً برای جامعه محلی باشد تا انگیزه مشارکت و حمایت افزایش یابد. این مراکز می‌توانند شامل مراکز آموزشی برای آموزش ورزش‌های سنتی به گردشگران و نسل جوان، نمایشگاه‌های دائمی برای معرفی تاریخچه و فرهنگ ورزش‌های محلی، فروشگاه‌های صنایع دستی و محصولات بومی برای حمایت از اقتصاد محلی، رستوران‌ها و کافه‌های سنتی برای معرفی غذاهای محلی، مراکز اقامتی بوم‌گردی برای ارائه تجربه اصیل زندگی محلی و دفاتر اطلاع‌رسانی و راهنمایی گردشگری باشند که همه این امکانات می‌تواند به توسعه اقتصادی جامعه محلی، حفظ میراث فرهنگی و ارائه تجربه اصیل به گردشگران کمک و درعین حال از مهاجرت نیروی کار جوان از روستاها به شهرها جلوگیری کند.

عوامل فناوری و تکنولوژی با ۱۲ کد به‌عنوان یک پیشران مهم شناسایی شدند که نشان‌دهنده اهمیت استفاده از فناوری‌های نوین در توسعه گردشگری ورزشی است. بنابراین، توصیه می‌شود که سازمان‌های گردشگری از فناوری‌های نوین و پیشرفته برای بازاریابی، مدیریت و ارائه خدمات به گردشگران استفاده کنند و این فناوری‌ها را به‌صورت یکپارچه در برنامه‌های خود بگنجانند. این شامل استفاده از واقعیت افزوده و واقعیت مجازی برای

برای گردشگران و سرمایه‌گذاران، هماهنگی بین دستگاه‌های مختلف دولتی و تدوین قوانین و مقررات شفاف و پایدار تأکید کند؛ زیرا بدون این شرایط زمینه‌ای، حتی بهترین برنامه‌های اجرایی نیز نمی‌توانند به نتایج مطلوب برسند و با موانع ساختاری مواجه خواهند شد. زیرساخت‌های گردشگری را به‌عنوان شرط مداخله‌گر اساسی توسعه دهد و بر ضرورت سرمایه‌گذاری در جاده‌ها، تسهیلات اقامتی، خدمات بهداشتی، سیستم‌های ارتباطی، مراکز اطلاع‌رسانی و امکانات رفاهی تأکید کند؛ زیرا بدون این زیرساخت‌های فیزیکی و خدماتی، امکان پذیرش گردشگران و ارائه خدمات با کیفیت وجود نخواهد داشت و تجربه منفی گردشگران می‌تواند به آسیب به برند و شهرت مقصد منجر شود.

توسعه اجتماعی و آگاهی جامعه را به‌عنوان راهبرد اصلی و محوری اجرا کند و بر اهمیت آموزش، آگاهی‌بخشی، ایجاد فرصت‌های شغلی، تقویت احساس مالکیت، توسعه مهارت‌های کارآفرینی و ایجاد سازوکارهای مشارکتی تأکید کند؛ زیرا بدون تغییر نگرش جامعه و افزایش حمایت آن‌ها، هیچ برنامه‌ای نمی‌تواند پایدار باشد و در بلندمدت با مقاومت یا بی‌تفاوتی جامعه مواجه خواهد شد که این امر می‌تواند به شکست کل برنامه منجر شود. احیای میراث بومی و اقتصاد پایدار را به‌عنوان اهداف متوازن و مکمل همدیگر دنبال و بر ضرورت حفظ تعادل بین منافع اقتصادی و حفاظت از میراث فرهنگی تأکید کند؛ زیرا توسعه یک‌بعدی که تنها بر اهداف اقتصادی تمرکز کند، می‌تواند به تخریب میراث فرهنگی، از دست رفتن هویت محلی و در نهایت از بین رفتن مزیت رقابتی اصلی منجر شود و در مقابل، توجه صرف به حفاظت بدون توجه به نیازهای اقتصادی جامعه محلی نیز نمی‌تواند پایدار باشد و با مقاومت جامعه مواجه خواهد شد.

حامی مالی

بنا به اظهار نویسنده مسؤل، این مقاله حامی مالی نداشته است.

سیاسی، شیوع بیماری‌ها و سایر رویدادهای غیرمنتظره می‌توانند بر صنعت گردشگری ورزشی تأثیر قابل توجهی بگذارند و الگوهای شناسایی‌شده را تغییر دهند. بنابراین، توصیه می‌شود که مطالعات طولی و پیگیری مستمر انجام شود تا بتوان تغییرات زمانی را رصد کرد و مدل را براساس شرایط جدید به‌روزرسانی و انعطاف‌پذیری لازم را در برنامه‌ریزی‌ها ایجاد کرد.

به‌طورکلی این پژوهش با ارائه مدلی جامع، یکپارچه و بومی برای گردشگری ورزشی ایران، شکاف مهمی در ادبیات موجود را پر و چارچوبی علمی و عملی برای توسعه این صنعت با حفظ میراث فرهنگی فراهم می‌کند که می‌تواند به‌عنوان راهنمای عملیاتی برای تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌های آتی مورد استفاده قرار گیرد. نوآوری اصلی این تحقیق در تلفیق رویکرد سیستمی با تأکید ویژه بر ویژگی‌های منحصربه‌فرد ایران نهفته است که نه تنها به شناسایی عوامل مؤثر بسنده نکرده، بلکه روابط علی و تعاملات پیچیده بین آن‌ها را نیز مورد تحلیل قرار داده است. مدل پیشنهادی نشان می‌دهد که توسعه موفق و پایدار گردشگری ورزشی نیازمند رویکردی جامع، یکپارچه و چندبعدی است که تمامی جنبه‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، مدیریتی و فناورانه را به‌صورت هم‌زمان و هماهنگ در نظر بگیرد و نه اینکه به‌صورت تک‌بعدی و جزیره‌ای به این موضوع نگاه کند. این رویکرد جامع مستلزم آن است که عوامل فرهنگی و اجتماعی را به‌عنوان قوی‌ترین محرک و پایه اساسی توسعه در نظر بگیرد و بر اهمیت میراث غنی ورزش‌های سنتی، فرهنگ مهمان‌نوازی ایرانیان، تنوع قومی و فرهنگی و نقش حیاتی مشارکت جامعه محلی تأکید کند؛ زیرا بدون این پایه فرهنگی-اجتماعی، هیچ برنامه توسعه‌ای نمی‌تواند پایدار باشد و به موفقیت بلندمدت دست یابد. همچنین سیاست‌گذاری کلان و ثبات سیاسی را به‌عنوان شرایط زمینه‌ای حیاتی تضمین کند و بر ضرورت تعامل سازنده با جامعه بین‌المللی، رفع موانع حقوقی و قانونی، ایجاد امنیت



سهم نویسندگان در پژوهش

همه نویسندگان سهم برابر در نگارش مقاله دارند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه افراد، به دلیل مشاوره و راهنمایی علمی و مشارکتشان در این مقاله تشکر و قدردانی می‌کنند.



منابع

- Alves, R., Lopes, T., & Precioso, J. (2021). Teachers' well-being in times of Covid-19 pandemic: Factors that explain professional well-being. *IJERI: International Journal of Educational Research and Innovation*, (15) 203-217. DOI: <https://doi.org/10.46661/ijeri.5120>
- Ariayar, R., Negahdari, F., & Mohammadzadeh, A. (2024). Presenting a model of the role of sports tourism development on job creation. *Journal of Geography and Human Relations*. 10.22034 (Persian). doi: 10.22034/gahr.2025.505428.2389
- Ashouri, T., Dousti, M., Razavi, S. M. H., & Hosseini, A. (2023). Entrepreneurial opportunities of sports tourism based on Iran's geographical climate. *Applied Research in Geographical Sciences*, 23(70), 269-298. (Persian). doi: [10.52547/jgs.23.70.3749](https://doi.org/10.52547/jgs.23.70.3749)
- Azim, S. M., Tayebi Sani, S. M., Morsel, B., & Fahiminejad, A. (2022). Sports tourism zoning in Sabzevar city with emphasis on climatic indicators. *Geographical Territory*, 19(73), 143-160. (Persian). Doi: [20.1001.1.22286462.1398.10.37.19.8](https://doi.org/20.1001.1.22286462.1398.10.37.19.8)
- Black, J., & Goodarzi, A. (2024). Human rights protection of intangible cultural heritage in armed conflicts. *Comparative Research in Jurisprudence, Law and Politics*, 7(1), 56-71. (Persian)
- Brankov, J., Jojić Glavonjić, T., Milanović Pešić, A., Petrović, M. D., Tretiakova, T. N., Syromiatnikova, Y. A., ... & Armenski, T. (2024). Traditional sports as a tourism product: Insights from the Danube region. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 45, 100717. DOI: [10.4018/IJESMA.296578](https://doi.org/10.4018/IJESMA.296578)
- Foroutani, A. (2023). *Planning and the role of cultural heritage and tourism in the social participation of citizens for sustainable tourism development*. 6th International Conference on Humanities, Law, Social Studies, and Psychology. (Persian). DOI: [10.1080/13527258.2023.2220316](https://doi.org/10.1080/13527258.2023.2220316)
- Ghasemi, M. A., Kharazian, S., Hosseini Roush, M. H., & Kashtidar, M. (2025). Presenting an innovation model in the sports tourism industry in Iran. *Journal of Physiological Research and Management in Sports, University of Science and Culture*. (Persian). Doi: [10.22034/spmi.2025.495084.2696](https://doi.org/10.22034/spmi.2025.495084.2696)
- Golriz, T. (2021). *Sports tourism and its economic effects*. Presented at the 6th International Conference on Tourism, Culture, and Art. (Persian)
- González-García, R. J., Martínez-Rico, G., Bañuls-Lapuerta, F., & Calabuig, F. (2022). Residents' perception of the

- impact of sports tourism on sustainable social development. *Sustainability*, 14(3). DOI: [10.3390/su14031232](https://doi.org/10.3390/su14031232)
- Guan, Z., & Zhang, L. (2024). The Study for the Analysis of the Development trend of sports tourism. *Academic Journal of Science and Technology*, 9(1), 263-265. DOI: doi.org/10.55860/JKWX7277
- Haghighat, S., Saberi, A., Bagheri Ragheb, G., & Khaksari, G. (2025). Future research of sports tourism in Iran. *Journal of Sports Management*, 16(3), 49-63. (Persian). DOI: doi.org/10.22059/jsm.2022.336248.2871
- Haji Beigloo, M., & Morsal, B. (2021). Presenting a model of the effects of sports facilities tourism on sustainable urban development (Case study: Mahdishahr city). *Quarterly Journal of New Attitudes in Human Geography*, 13(3). (Persian)
- Johan, S., & Valenzuela, P. (2023). Business advisory services and innovation during crises: Evidence from small businesses in Chile. *Journal of Business Research*, 168, 114202. DOI: [10.1016/j.jbusres.2023.114202](https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2023.114202)
- Kashtidar, M., Nazari Torshizi, A., & Heidari, R. (2021). Meta-analysis of sports tourism development studies in Iran with the approach of identifying effective factors. *Journal of Sports Management*, 13(2), 511-537. (Persian). DOI: doi.org/10.22059/jsm.2020.287023.2309
- Kersulić, A., Perić, M., & Wise, N. (2020). Assessing and considering the wider impacts of sport-tourism events: A research agenda review of sustainability and strategic planning elements. *Sustainability*, 12(11). DOI: [10.3390/su12114473](https://doi.org/10.3390/su12114473)
- Khodabakhshzadeh, A., Ghahraman Tabrizi, K., & Sharifian, E. (2020). The effect of knowledge management on sports tourism development in Kerman province. *Sports Management Quarterly*, 12(1), 241-257. (Persian). DOI: doi.org/10.22059/jsm.2019.284691.2296
- Kim, W., Jun, H. M., Walker, M., & Drane, D. (2015). Evaluating the perceived social impacts of hosting large-scale sport tourism events: Scale development and validation. *Tourism Management*, 48, 21-32. DOI: [10.1016/j.tourman.2014.10.015](https://doi.org/10.1016/j.tourman.2014.10.015)
- Mahmoudi, Z., Mohammadian, F., & Nobakht Ramezani, Z. (2021). Presenting an interpretive structural model of factors affecting the improvement of the role of sports tourism areas in the development of peaceful relations. *Quarterly Journal of Geography and Regional Planning*, 12(1), 323-335. (Persian)



Martins, R., Mascarenhas, M., & Pereira, E. (2024). Exploring strategic multi-leveraging of sport tourism events: An action-research study. *Journal of Destination Marketing & Management*, 32, 100902. Doi:

doi.org/10.1016/j.jdmm.2024.100902

Mirtajjiyan Rudsari, S. M., Khorasani, M. A., & Khalaj, B. (2022). Spatial distribution analysis of intangible cultural heritage in line with heritage protection and development in Iran. *Quarterly Journal of Geographical Spatial Planning*, 12(4), 12-37. (Persian). Doi:

[10.30488/gps.2022.283576.3397](https://doi.org/10.30488/gps.2022.283576.3397)

Mollah, M. R. A., Cuskelly, G., & Hill, B. (2021). Sport tourism collaboration: A systematic quantitative literature review. *Journal of Sport & Tourism*. DOI:

[10.1080/14775085.2021.1877563](https://doi.org/10.1080/14775085.2021.1877563)

Morfoulaki, M., Myrovali, G., Kotoula, K.-M., Karagiorgos, T., & Alexandris, K. (2023). Sport tourism as driving force for destinations' sustainability. *Sustainability*, 15(3).

doi.org/10.3390/su15032445

Mortajaei, S., Hajiani, E., Salehi Amiri, S. R., & Amirkhani, G. (2025). Macro strategies for protecting Iran's cultural heritage with emphasis on documented and written heritage. *Scientific Quarterly of Cultural Strategic Studies*, 5(2), 57-86. (Persian).

doi.org/10.22083/scsj.2024.485700.1229

Mousavi, R., Omidi Najafabadi, M., Mir-damadi, A. R., & Farajollah Hosseini, S. J. (2021). A sustainable sports tourism development model with an approach to rural sports and local and indigenous games. *Tourism Management Studies*, 16(55), 261-291. (Persian).

doi.org/10.22054/tms.2021.60102.2533

Najafi, E., Biranvandzadeh, M., & Taghipour, A. A. (2021). Investigating the status of nature-based sports tourism in Lorestan province. *Second International Conference on New Challenges and Solutions in Industrial Engineering, Management and Accounting*, Damghan. (Persian). Doi: [20.1001.1.26453851.1400.3.4.8.3](https://doi.org/20.1001.1.26453851.1400.3.4.8.3)

Nayebi, N., Zamani Nokaabadi, A., & Askari, A. R. (2024). Designing a sustainable sports tourism development model with an emphasis on desert capacities. *Journal of Geographical Research in Desert Areas*, 12(1), 1-18. (Persian). Doi:

[10.22034/grd.2024.21108.1603](https://doi.org/10.22034/grd.2024.21108.1603)

Parsamehr, M. R., Sivan Nouri, M., Mehtab, N., & Visi, K. (2022). Identifying effective factors on the development of Iran's sports tourism industry. *Scientific Quarterly of Strategic Studies of the Ministry of Sports and Youth*, 63, 627-649. (Persian).

[10.22098/rsmm.2023.10520.1092](https://doi.org/10.22098/rsmm.2023.10520.1092)

- Ramshaw, G. (2020). *Heritage and sport: An introduction*. Channel View Publications. DOI: [10.21832/ramsha7024](https://doi.org/10.21832/ramsha7024)
- Raso, G., & Cherubini, D. (2024). The sport tourism and regional economic development: A systematic review. *Scientific Journal of Sport and Performance*, 3(1), 108-121. doi.org/10.55860/JKWX7277
- Salari, M., Bahroluloom, H., Andam, R., & Nazari, R. (2022). Developing strategic themes of human resources for priority sports fields in Fars province with a territorial planning approach. *Quarterly of Strategic Studies Center of Ministry of Sports and Youth*, 21(57), 213-232. (Persian). doi.org/10.22124/jsmd.2022.6360
- Shimkova, M. (2024). Sports tourism activities and their impacts in connection with sustainable development in the Czech Republic. DOI: [10.1007/978-3-030-62919-9_6](https://doi.org/10.1007/978-3-030-62919-9_6)
- Takata, K., & Hallmann, K. (2021). A systematic quantitative review of authenticity in sport tourism. *Journal of Sport & Tourism*. DOI: [10.1080/14775085.2021.1877564](https://doi.org/10.1080/14775085.2021.1877564)
- Tian, J., Deng, W., & Yuan, J. (2023). Evaluation of sports tourism competitiveness of urban agglomerations in Guangdong-Hong Kong-Macao Greater Bay Area. *Heliyon*, 9(12). doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e22780
- Wanyonyi, L. N., Njoroge, J. M., & Otieno, R. J. (2021). Challenges and opportunities to sustainable sport tourism events: Insights from an urban host city. DOI: [10.7176/JTHS/55-06](https://doi.org/10.7176/JTHS/55-06)
- Widianingsih, I., Abdillah, A., Herawati, E., Dewi, A. U., Miftah, A. Z., Adikancana, Q. M., Pratama, M. N., & Sasmono, S. (2023). Sport tourism, regional development, and urban resilience: A focus on regional economic development in Lake Toba District, North Sumatra, Indonesia. *Sustainability*, 15(7). DOI: [10.3390/su15075960](https://doi.org/10.3390/su15075960)
- Zandmoghadam, M. R., & Abak, H. (2024). Sustainable tourism development in rural areas and its impact on cultural heritage preservation. *Ninth International Conference on Tourism, Geography and Clean Environment*, Hamedan. (Persian)